

2008

paylaşım 2

KARTONSAN YAŞAM KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Bıçaklıktan Sanatçılığa: YILMAZ EMEN
ALLİANOİ: Yok Oluşun Kıyısından...
Namrun Ve Yiten Yayla Kültürümüz
Her Yaşın Uçukluğu Uçurtma
Kündekâri Ustası ŞABAN SALKIMLI

Uçurtmanın en güzel tanımı yazı başlığında yapılmış, "her yaşın uçukluğu"... Çok yerinde ve haklı bir tanım değil mi sizce de? Daha çok ilk ve sonbaharda uçurtulan uçurtma, her yaştan insanın doğayla bütünleşip gökyüzüne bakakaldığı bir serüven. Biz bu sayıda uçurtmanın kuyruğuna takıldık.

Uçurtmamız uçtu uçtu Torosların sarp tepelerine yükseldi. Oradan yitip gitmekte olan yayla kültürümüzü seyre daldı. Sonra yavaşca Bergama'ya süzüldü. İvrindi yakınlarında hüzünlü bir rüzgâr karşıladı onu. Uçurtmaya yoldaşlık eden rüzgâr, Allainoi'nin çığlığını duyurdu ona. Allainoi'nin yakarışlarına daha fazla dayanamayan uçurtmamız bu yok oluşa tanıklık etmemek için hızla Bursa'ya yöneldi. Bursalı bıçakçı Ustası Yılmaz Emen'in var ettiği, ruh kazandırdığı metalleri görünce, gururla doldu kanatları. O keyifle Kayserili künde-kârî ustası Şaban Salkımlı'nın hünerli emeğini selamladı.

Dönüş yolunda, yedi tepeli İstanbul'umuzun dördüncü tepesinde yerleşmiş Zeyrek'e uğradı. Bu tarihi semtin bağrındaki gizli değerlere hayran kaldı.

Uzun neşeli kuyruğu kaktüslerin dikenlerine takıldı ve onlarla da sohbet ettikten sonra dere tepe uçup durmaktan iyice yorgun düştüğünü fark etti. Biraz nefeslenmek istediğinde Nevşah Hanım'dan özel nefes teknikleri öğrendi. Bir sonraki uçuşa kadar izninizle dinlenmeye çekildi.

Uçurtma esprisizle değindiğimiz konular derlemesinin sizleri yeni ufuklara taşımasını dileriz.

Mehmet Talu Uray

2 **Kaktüs**

6 **Bıçakçılıktan Sanatçılığa
Yılmaz Emen**

12 **Her Yaşın Uçukluğu, Uçurtma**

16 **Allianoi: Yok Oluşun Kıyısından...**

22 **Kündekâri Ustası Şaban Salkımlı**

28 **Namrun Ve Yiten Yayla Kültürümüz**

32 **Zeyrek Ve Çevresi**

38 **2010 Avrupa Kültür Başkenti:
İstanbul**

Dergi Adı: Paylaşım Kartonsan A.Ş. Yaşam Kültürü Dergisi

İmtiyaz Sahibi: Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret Adına: Mehmet Talu Uray

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü&Yayın Yönetmeni: Kaya Sarıcalı

Yönetim Yeri ve Adresi: Kartonsan Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Prof. Bülent Tarcan Sk. Pak İş Merkezi No:5 K:3
Gayrettepe-İstanbul
Tel: (0212) 273 20 00
Faks: (0212) 273 21 70
www.kartonsan.com

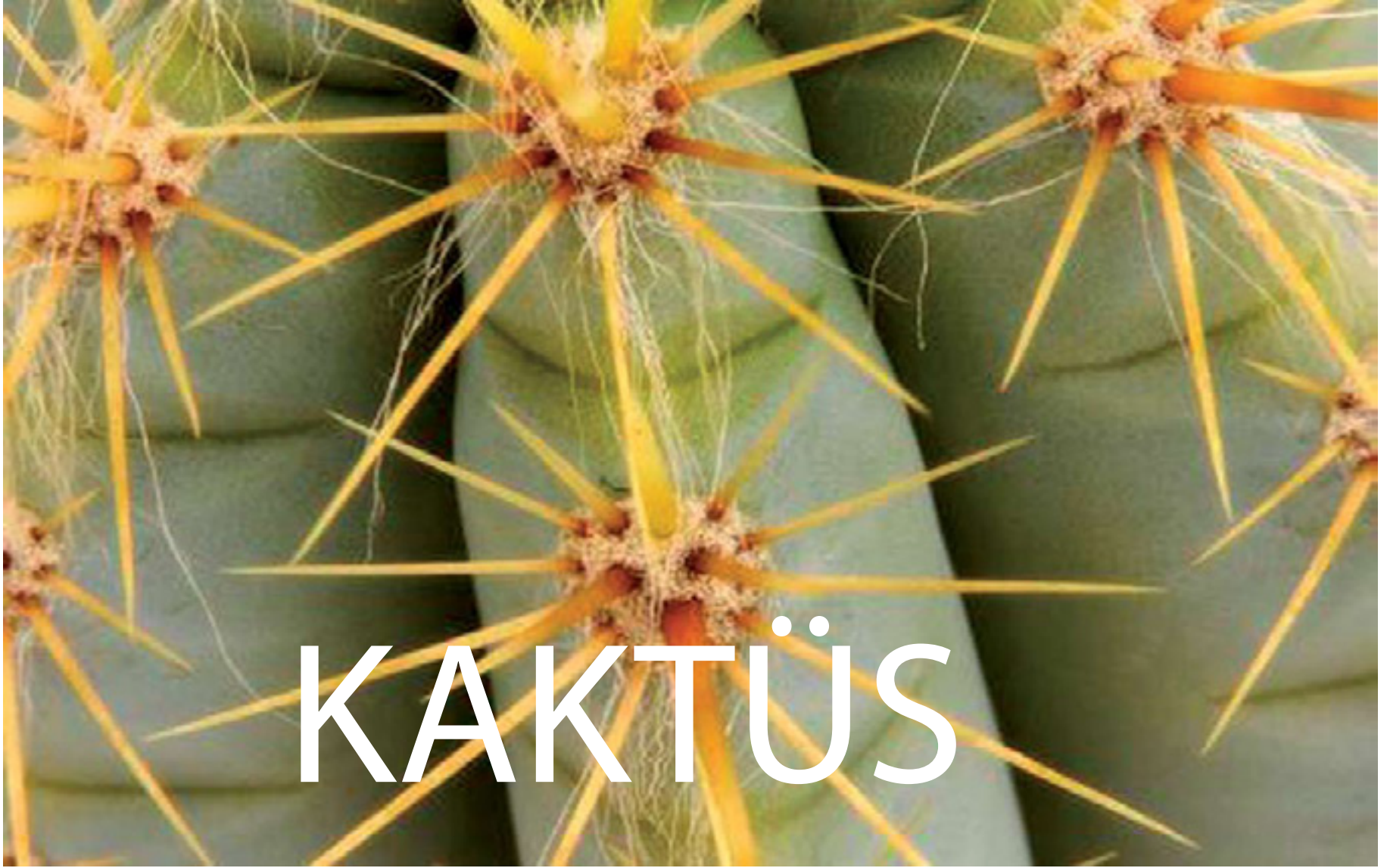
Baskı: Elma Basım
Organize Sanayi Bölgesi, Keresteciler Sitesi
14. Blok 3/5 İkitelli-İstanbul
Tel: 212 670 05 25 Faks: 212 670 05 24
e-mail: elmabasim@elmabasim.com

Yayın Türü: Yaygın Süreli

Yayın Kurulu: Mehmet Talu Uray,
Kaya Sarıcalı, Atiye Poyrazoğlu, Berat Alanyalı,
Şule Gönülsüz, Elvan Arpacık

Paylaşım Dergisi Kartonsan Karton Sanayi ve Tic. A.Ş. tarafından ücretsiz yayımlanır. Yazı, resim, ilüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır. İzinsiz kullanılmaz.

Baskı Tarihi: Ağustos 2008

Yazı: PAKİZE İŞCAN

Kızımın ilkokula başladığı yıl, o çok istediği halde, evde beslemek üzere hayvan alamayınca, hiç olmazsa bir canlıyla haşır neşir olma, ona bakma sorumluluğu kazansın diye kaktüs almıştım... Bağdat Caddesi'nde, Nezih Kitabevi'nin önünde yaşlı bir bey - emekli öğretmen olduğunu sohbetimizin sonunda öğrenmiştik-, kendi yetiştirdiği kaktüsleri satıyordu. O gün birlikte seçmiştik o minnacık şeyi onca kaktüsün arasından. Hâlâ yaşıyor... Zamanla biraz daha büyücek bir kaba taşıdık onu. Hiç gıkını çıkarmadı; kızgın güneş altında unutululara, o evden bu eve taşınmalarda düşüp çarpmalara, susuz kalmalara... İnatla sürdürdü büyümesini. Kızım onu süslü bir kaba taşıdı geçen yıl. Herhalde buna çok sevinmiş olmalı ki bir de üstünde benek benek dikenli minicik çiçeğimsi şeyler açmıştı. İkimizi de çok heyecanlandırmıştı o zaman. Merak

edip iki koldan kaktüsle ilgili birçok kitap karıştırmış, ansiklopedilere bakmıştık. Bakın o küçücük görünen, pek de bir şeye benzemeyen kaktüscüğün ne hünerleri varmış, nasıl geniş bir ailesi varmış... Bir kere en temel özelliği, çöllerde yetişiyor ve her türlü kuraklığa ve kıraç toprak çeşitlerine uyum gösteriyor olması. Yani çok yağış ve su istemeyen bitkiler sınıfından kendileri. Kaktüs sözcüğü acaba bir cins adı mı diye bakındık önce. Öyle olmadığını, bir cins adı olmamasına rağmen, kaktüsgiller familyasını oluşturan gövdeleri etli, yassılaştırmış ve sulu olan, yaprakları diken şeklini almış bütün çiçekli bitkilere verilen ortak ad olduğunu gördük.

Kaktüsgiller ailesinin çoğunun diğer bir ortak özelliği de, köklerinin çok uzun ve kalın olması. Bu özellikleri ve yapraklarının diken şeklinde olması, onları diğer bitkilerden ayırıyor. Bazı kaktüslerin zehirli dikenleri

var, dikkat! Deriye battığında ince dikenleri yüzünden çok can acıtıyor ve çıkarılmaları da zor oluyor. Kaktüsler iyi beslendiklerinde hem enine hem de boyuna çok uzuyorlar. Dış yüzeyleri su kaybını önlemek için daralmış, bunun sonucunda da gövdeleri yuvarlak ya da silindirik bir görünüm kazanmış. Ayrıca yaprakların yerini dikensi oluşumlar almış. Kaktüsler özümleme işlemlerini gövdeleriyle yapıyor. Özümleme yüzeylerinin darlığı nedeniyle çok fazla güneş ışığına gereksinim duyuyorlar. Üstderileri iyice kütinleşmiş, balmumu gibi yumuşak bir maddeyle örtülü. Solunumu sağlayan gözeneklerin sayısı oldukça az. Bitkiye nemli bir kılıf sağlayan tüyler bütün gövdeye yayılmış durumda.

Peki kurak geçen zamanlar için kaktüsler, gereksinim duyduğu suyunu nerede saklıyorlar dersiniz? Gövdesinde. Üstündeki yuvarlak bölümler özsuyla dolu,

kaktüslerin su deposu yani. Hatta çok yağışlı geçen mevsimlerde depolarını suyla doldurdukça gövde öyle büyüyor, öyle kalınlaşıyor ki dev su depolarına dönüşüyorlarmış! Doğanın mucizevi sırları saymakla biter mi!.. Her canlının sırrı da kendinde saklı. Bakın kaktüsgiller ailesinden tanınmış Peytol türü neler yapıyormuş? Mevsim aşırı kurak geçtiğinde büzülüp, toprağın içine gömülüyor, bu da yetmiyor, kendini koruyacak toz tabakasını üstüne yorgan gibi örterek kendini korumaya alıyormuş. Görüyorsunuz değil mi bu aile, yeryüzünde varlığını sürdürmeye ne kadar kararlı ve ne kadar hünerli!

Kaktüsgillerin çoğu toprağın üstünde yaşıyor. Bazıları ağaç görünümünde. Bu özellikleri ağır kuraklık koşullarında bile değişmiyor. Nemli ormanlarda başka bitkilerin üstünde yaşayan tipleri de var ama bunların kategorileri farklı.

Kaktüsgiller Amerika kökenli imiş. Dünyaya oradan yayıldığı söyleniyor. Yetiştirme kolaylığı ve sağladıkları büyük yararlar nedeniyle dünyanın hemen her yerine götürülmüşler. Yoksul ve çorak topraklarda yetiştirilebilecek tek bitki öbeği olan bu kaktüslerin üretilmesinin, toprağın kullanılıp değerlendirilmesinde en iyi çözüm yolu olduğu saptanmış. Üstelik bu bitkiler çorak toprağın zayıflık derecesini azaltıyor ve artıklarıyla da toprağı verimli kılıyor. Ayrıca uzun boylu olan kaktüs türleri, daha alçak boylu başka bitkileri kanatları altına alarak onları korumaya alıyor. Bakın bir de böyle şefkatli bir yanı var! Birçok kaktüs türünün hayvan yemi ve yeşil gübre olarak kullanılıyor olması da cabası.

Gelelim dev kaktüs Saquarolara. Çöllerde egemenliğini sürdüren bu tür, ailenin en uzun boylu üyesi. Yetişkin bir Saquaro genellikle 12 metreye ulaşır, ender de olsa 15 metreyi aşanlara rastlanıyor. Kaktüsler genelde gerekli ortam sağlandığında 5-6 metreye kadar ulaşabilir.

Bazı kaktüsler dilimli yapı gösterir; dilimleri orantılı ve belirli sayıda olduğu gibi, karışık ve düzensiz yapıda olanları da mevcuttur. Hatta bazı türlerinde hem dilimli hem de karışık yapı birarada görülür...

Bir başka kaktüs türü olan Cereusların ilginç bir özelliği var. Büyüdükçe, aşağıdan başlayarak odunlaşıyor; ağaç şeklini alıyorlar. Ayrıca, silindirik yapıda olanlarına da rastlanıyor. Gövde rengi mavi, yeşil ve tonlarıdır. Yaz aylarında çiçeklenen Cereus türlerinin çiçeklerinin uzunluğu 20 santimetreyi buluyor ve gövdenin her yerini bu çiçekler kaplıyor...

Ülkemizde kaktüsler bahçelerde yaşayabilen bitkilerdir. Akdeniz bölgesinde rahatlıkla büyüeyebilen kaktüsler, örneğin İstanbul'da açık havada kolaylıkla yaşayabilirler. Kışın dondan zarar görmez, tam tersine kışın

üşümesi kaktüs için faydalıdır. Kış boyunca ne kadar soğukta kalırsa yazın çiçek açması o kadar kesinleşir. Ama şimdi bunu duyunca devamlı evde beslediğiniz kaktüsünüzü kış ortasında dışarıya koymamalısınız. Bu durumda büyük bir ihtimalle ölecektir. Önce yazın dış ortama alıştırmalısınız. Sonbaharda havalar soğudukça bünyesi kolayca koruma mekanizmalarını devreye sokacaktır. Böylece soğuk havadan, dondan zarar görmez Bazı kaktüs türleri çok küçüktür, parmak kalınlığında ve uzantıları bir karıştan fazla uzamaz. Sürekli ve bol bol yan uzantılar verir. Bu uzantıları ayırıp başka yerlere dikerek çok bereketli bir şekilde çoğaltılması mümkün. Satıcılar alıcısı bol olsun diye onları yapma çiçeklerle süslerler. Oysa bu türün kendi çiçeği çok güzeldir. Nar çiçeğine benzer. İlkbaharda veya yazın doğru şaşırtıcı şekilde çok sayıda çiçek açar. Ama çiçek açmasını garanti altına almak için kışın karların buzların içinde donması gerekiyor. Ben defa-

larca denedim. Kışın yeterince üşüdüyse türüne göre ilkbaharda veya yaz ortasında çiçek açacaktır. Kaktüs-giller ailesinin ülkemizde en bilinen türü Kaynanadili (Opuntia) dir. Durup dururken Kaynanadili demediler herhalde bu bitkiye. Bitkinin şekline şemaline bakılırsa; kocaman etli bir dil, üstünde bolca iri dikenler. Epeyce bir imâ ve ironi olsa gerek bu yakıştırmada. Bunun manasını gelinlere mi sorsak acaba... Halk arasında "Eşek inciri", "Hint inciri", "Frenk inciri", "Dikenli incir" olarak da anılan dikenli incirler yassı ve yuvarlak bölümlerin eklenerek oluşturduğu gövdelere sahiptir. Baharda ya da yaz başında büyük çiçekler açıyorlar. Olgunlaşmadan önce yeşil olan meyveleri, olgunlaştığında erguvani renge dönüşüyor ve yenilebilir hale geliyor. Gövdesi yaşlandıkça olgunlaşıyor. Bol güneş alan yerlerde fazla suya gereksinim duymadan yetişiyorlar. Her türlü toprağa uyum sağlamakta bunlar da ısrarcı... Dikenli incirin ana vatanı Amerika

kıtası imiş. Kuzey Afrika, Akdeniz ve Orta Doğu ülkelerinde de yaygın olarak rastlanıyor. Çoğunlukla yabani olarak yetişen dikenli incir, bugün, başta Meksika olmak üzere Şili, Brezilya, Arjantin, İtalya ve ABD gibi birçok ülkede, kültüre alınarak ticarete yönelik etkin üretimi yapılmaktadır. Kaktüs meyvesi 5-10 cm uzunluğunda, kırmızı, sarı, turuncu renklerde kabuğu olan etli bir meyvedir. Üzeri dikenli, içi de bol çekirdeklidir. Dikenli incir meyvesi sulu ve lezzetlidir. Ancak, dikenli kabuğunu yenmeden önce soymak gerekiyor.

Türkiye’de dikenli incir sadece Mersin, Adana ve Osmaniye’yi de içine alan Doğu Akdeniz Bölgesi ile, Batı Akdeniz ve Güney Ege sahillerinde doğal olarak yetişiyor. Bölge halkı tarafından sadece mevsiminde ve genellikle taze olarak tüketiliyor. Yazları, sahil kesimlerinde (Bodrum, Marmaris) sokaklarda buza yatırılmış şekilde tablolarda satıldığını duymuştum.

Bugün Akdeniz florasının doğal bir parçası olarak kabul edilen bu kaktüsün, aslında Amerika’ya giden ilk İspanyol fatihleri tarafından İspanyol hükümdarına getirilen hediyeler arasında bulunduğunu biliyor muydunuz? 15 yy. sonlarında, Avrupa’ya getirilen bu kaktüs bitkisine sahip olmak, aristokratlar arasında bir prestij meselesi haline gelmiş.

Daha gerilere gidersek, Hint inciri kaktüsü, Azteklerin sosyal, ekonomik ve dinsel yaşamlarında önemli rol oynamış bir bitki olarak karşımıza çıkıyor. Özellikle, bu kaktüsün üzerinde yetişen Koşnil böceğini (*Dactylopius coccus*) Aztekler, dinsel törenlerde kullandıkları giysilerindeki ve çeşitli gıdalara kattıkları kırmızı boyayı üretmek için kullanmışlar. Avrupa’ya getirilen az miktardaki kırmızı boyanın değeri o zamanlar o kadar yüksekmış ki, İspanya’da ve Kanarya Adalarında bu böceği yetiştirme denemeleri yapılmış. Bugün halen sadece Kanarya Adalarında ve oraya uyum sağlayabilen bu böceğin kabuğundan Koşnil kırmızısı elde edilmektedir.

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Tamer Tetiker, AA muhabirine yaptığı açıklamada, dikenli incirin C vitamini yönünden zengin olduğunu, bu nedenle vücut direncini artırma, güç ve zindelik verme özelliğinin bulunduğunu açıklamıştır. Dikenli incirin, sindirim sistemini rahatlatan, bağırsak alışkanlığını düzenleyen, kabızlık sorunu gideren son derece yararlı bir meyve olduğunu vurgulamıştır. Tetiker, dikenli incirin, hiçbir hormon ve katkı maddesi olmadan, doğada kendiliğinden yetişmesi nedeniyle tamamen organik bir meyve olduğuna dikkati çekerek, bu meyvenin kabızlık gibi sindirim sistemi rahatsızlıklarında ilaç kadar etkili olduğunu, o nedenle hastalara bu meyveyi tüketmelerini önerdiklerini söylemiştir... Vitamin değeri ve katkısız yetiştirme özelliklerinin yanı sıra fiyatının ucuz olması da ayrı bir avantaj tabii. Meyvenin içindeki iri çekirdeklerinin de tüketilmesini, özellikle diyet yapanlar için tok tutma özelliği nedeniyle son derece faydalı olduğunu belirtmiştir

Tetiker, dikenli incirin tüm bu faydalarının yanı

sıra, bitkinin yapraklarındaki yüksek nem ve suyu bünyesinde tutma özelliği nedeniyle kozmetik sektöründe de “kırıksık giderici” olarak krem yapımında kullanıldığını sözlerine eklemiştir... Bitkinin yapraklarından elde edilen cilt, vücut ve saç bakım ürünleri, doğal kozmetik sektörünün gözdesi olmuştur.

Adana’da 1999 yılından beri Toros Dağları’ndan toplanan çeşitli bitkilerle doğal kozmetik ürünleri imal eden bir firmanın sahibi ve Genel Müdürü Pırl Dikici, yaptığı açıklamada, bitkisel kozmetik ürünlerinin cildin gıdası olduğunu, tüm dünyada güzelliğine düşkün kadınların artık doğal ürünleri tercih ettiğini belirterek, boyar madde içeren ve bünyesinde alkol bulunan klasik kozmetik ürünlerinin neden olduğu dermatolojik sorunların bitkisel ürünlere olan ilgiyi artırdığının altını çizdi. Dikici, kozmetikte kullandıkları bitkileri, dağ köylüleri aracılığıyla Toros Dağları’ndan

toplattığını, biberiye, at kuyruğu, alıç, öküz gözü (calendula), aloe vera, lavanta, kekik, papatya, okaliptus yağı, grefurt yağı, ardiç yağı, çay ağacı yağını ürünlerinde yumuşatıcı ve nemlendirici olarak kullandığını, son olarak da, dikenli incirin bunların hepsinden daha etkili olduğunu tespit ettiğinin altını çizmiştir.

Bu mucizevi meyvenin -anlatmadan geçemeyeceğim- bir de ilginç bir hikâyesi var. Palermo yakınlarında Capacili bir çiftçi, kendisine kaktüs meyvesi satmayan komşusundan intikam almak için, bir gece kaktüsünün bütün çiçeklerini yolar. Bir süre sonra kaktüs tekrar çiçeklenir, hatta bu sefer çok daha kaliteli meyve verir. (Günümüzde bu yöntem meyve artışı sağlamak için halen kullanılmaktadır.)

Dikenli incir ülkemizde ekonomik değeri olan ama yeterince değerlendirilememiş bir bitki kategorisinde sayılır. Oysa Güney Amerika ülkeleri, İspanya, İtalya ve İsrail ciddi anlamda ticari amaçlı dikenli incir üretimi yapmaktadır.

Dikenli incir aroma olarak çilek, karpuz, incir, muz ve turuncgil meyvelerinin karışımı bir aromaya sahip. Meyvesinde, glikoz ve fruktoz çok fazla. Meyvesi taze olarak da tüketilebildiği gibi meyve suyu olarak da tüketilebilir. Bazı yörelerde bu bitkiden fasulyeye benzer bir yemek yapılır. Ayrıca, bir başka kullanım alanı da, yapraklarının kurutulurak hayvan yemi olarak kullanılmasıdır.

Halk arasında Dikenli incirin diabet hastalarına iyi geldiği söyleniyor. Daha bitmedi... Yararları saymakla bitmez demiştik hatırlarsınız. Bazı kaktüs türlerinden kimi ülkelerde çit olarak da yararlanılır. Bazılarının uç bölümünü örten tüyler eskiden Amerika’da dokumacılık alanında kullanılırdı. Büyük türlerden yakacak olarak yararlanılır ayrıca odunları çeşitli amaçlarla işlenebilir. Ortası boş boru biçiminde olması nedeniyle bambu yerine de kullanılabilir.

Bazı kaktüsler zehirlidir bunlardan balıkları bayıltmada kullanılan maddeler elde edilir. Ayrıca sanayide

frenkincirleri üstünde özel olarak yetiştirilen kırmızı böceklerinden lal rengi bir boya madde elde edilir. Ama artık günümüzde bunun yerini yapay boyalar almıştır. Kaktüsün dünya üzerindeki serüveninden söz ederken aklıma insanoğlunun bu doyumsuz hırsı, tüketim çılgınlığının ve yıkıcılığının neden olduğu küresel ısınma problemi geldi. Bu sona hızla yaklaşırken, -hepimiz gibi- acaba kaktüslerin payına nasıl bir gelecek düşecek? Vedalaşmadan önce, çok sevdiğim şairimiz Edip Cansever'in "kaktüs" şiirini sizlerle paylaşmak istiyorum.

KAKTÜS

Sonunu istemiyorum sessizliğin
Yokluğu istemiyorum bu akşamüstü çınlamasında
Yüzümü dizlerime dayıyorum, bitiştiyorum
Kollarımı da
Bir kaktus olmalıyım ben, dışıma yağan bir sağnak
Olmalıyım
Uçsuz bucaksız dünyada Güneşin doğuşunu bekleyen.
Ufukta ansızın bir ışık çizgisi
Avuçlarımdayım belki

EDİP CANSEVER

Bıçakçılıktan Sanatçılığa

Yılmaz Emen

Yazı ve Fotoğraf: ŞULE GÖNÜLSÜZ

Bursa'da Tarihi Irgandı Çarşılı Köprü'de metal heykel sanatçısı Yılmaz Emen ile bıçakçılık, zanaatkârlık, usta-çırak ilişkileri, heykele geçişi ve yapıtları üzerine konuştuk. Şiirlerinden okuduk, fotoğraflarına baktık.

Zamanında Perez de Quellar'a, Kofi Annan'a mektuplar yazmış Emen. "Dünya Konut Yılı, Çocuk Yılı, Gençlik Yılı oldu, bir yıl da Dünya Sanat Yılı olsun" demiş ama hiç cevap alamamış, sanat için açlık grevi de yapmış. Uzun yıllar demire, çeliğe şekil vermek için başında çalıştığı ocak, kaynak onu tek gözünden etmiş ama

o sanatında hep yenilikler peşinde çalışmış durmuş. Pek çok yapıtı hediye olarak ya da sergilenmek üzere yurtdışına gitmiş ama kendisi hiç Türkiye dışına çıkmamış. Yılmaz Emen'in 70'in üzerinde kişisel sergisi var, yurtiçi ve yurtdışı karma sergilere de katılmış. Bize Bursalı bir zanaatkârın sanatçı olma öyküsünü anlattı.

Doğma büyüme Bursalıyım. 1942 yılında Yenişehir kazasında ölü olarak dünyaya gelmişim. Babam PTT memuruymuş, oraya Bursa'dan görevli gitmiş. Annem de hamileymiş. Ben ölü olarak doğmuşum, iki metre kar varmış. Dışarı, kara atmışlar beni, kendime geleyim diye. Hem de duvaklı doğmuşum, babam ölünceye kadar duvağımı çantasında taşıdı. Eski insanlar uğur getirsin diye duvağı saklardı. Ben kara atılınca ağlamaya başlamışım. Hemen koşup almışlar beni. Babamın Yenişehir'de görevi bitince Bursa'ya dönmüşüz. Çocukluğum Mollaarap Mahallesi, Yeni Mahalle oralarda geçti. Hâlâ da orada ikamet etmekteyim. 1950 yılında ilkokul bire gidiyordum. İş hayatına o zaman başladım.

Sık sık okuldan kaçardım. Bıçakçı olmak istiyordum. İlkokuldayken burada, Kayhan'daki bıçakçıları görür, babama "ben de bıçakçı olacağım, kılıç yapacağım" derdim. Babam da bıçakçılara götürdü beni. Fettah Bıçakçıgil'in yanında çırak olarak çalışmaya başladım. O zamanlar bıçak, kama, kılıç yapmak serbestti, her yerde satılıyordu. 1953 yılında fazla cinayet işleniyor diye bıçak, kama, kılıç yapmayı meclis kararıyla yasakladılar. Bütün bıçakçılar bir bocalama geçirdi. Kılıç, kama yapamadılar, yasaklandı. Ekmek bıçağı gibi kanuna uygun bıçaklar yapmaya başladılar. O yasa hâlâ 50 küsur yıldır devam ediyor. Çin'den, Japonya'dan gelen samuray kılıçları,

şunlar bunlar memleketimizde satılıyor. Ama bizim yapmamız yasak.

2005'te Kültür Bakanı Atilla Koç benim sergime geldi, Dolmabahçe Sarayı'nda devlet sanatçısı unvanı vermek için tören yapıldı, burada bir konuşma yaptım, bıçakçılığa da değindim. Bıçakçılıktan heykele nasıl geçtiğimi anlattım, sonra bıçakçılık yaptığım zamanlarda bu çıkan yasadan bahsettim. Bursa'da bıçaklar, kılıçlar, kamalar, hançerler, oklar, mızraklar yapılıyormuş, Viyana kapılarına onlarla dayandık... Oradaki konuşmamda "samuray kılıcı, Japonların milli silahı ülkemize getirilip satılıyor ama biz ülkemizde Osmanlı kılıcı yapamıyoruz" dedim. Ertesi gün bakan, milletvekilleri, profesörler sergime geldiler "dün akşam çok heyecanlı bir konuşma yaptınız, bu sorunları bize tekrarlar mısınız?" dediler. Anlattım tekrar.

1950'lerde bıçakçılık bahsettiğiniz biçimde belli bir sekteye uğramış, bıçakçılık geleneği bugün çok zayıflasa da Bursa'da hâlâ devam ediyor. Gençliğinizde bıçakçı esnafı nasıldı, ne tür bıçaklar yapılıyordu bunlardan bahseder misiniz?

İki tarafı da oluklu kamalar vardı. Oluğu elde açıyorduk, şimdi tornacı zor açar. Bıçakçının bir tahtası vardı, onu mengeneyle sıkıştırır, elindeki keskiyle çeliğin üzerine oluk açardı. Bir ortaya, iki yanlara, bıçağın şekline göre iki yüzlü kamalar da oluyordu.

Çelik kızgınken değil, soğuk ham çeliğe oluk açılırdı. Bıçak şekle girdikten sonra, ham daha sulanmamış, tahta hafif zımparalanır, oraya asla el değmez... Ben bir gün bıçağı alırken aceleden elimle yüzünü tutmuşum, yüzünü tuttuğum yer keski tutmuyor, çat kayıyor. Ustam bir tokat attı bana, yüzünü tutmamayı öğrendik o zaman. Bizim zamanımızda matkap falan yoktu, kemaneler vardı, onlarla deliyorduk. Son zamanlarda kol matkabı çıktı. Ustamız bir tane onlardan aldı. Bütün bıçakçılar gelip bu kol matkabına bakıyorlardı. Bizim pirimiz Davut Aleyhüsselam. Ona Allahımız

“sana metali, demiri, çeliği kolay kıla-
cağım” demiş, biz ustalarımızdan böyle
duyduk. Mesela İsa da marangozmuş,
Hacivat-Karagöz’ün de bir tanesi ma-
rangoz, bir tanesi de demirciymiş. Böyle
bir gelenek var. O zamanlar piyasada
Karabük çeliği gibi paslanmaz çelik falan
yok, çeliği zor buluyoruz. Ustamız
parçalar bulurdu bir yerlerden, onları
döverek şekillendirirdi. Öyle standart
satılan çelik falan yoktu.

Siz kaç yıl çıraklık yaptınız? Usta-çırak ilişkisi nasıldı?

Çırak, usta-çırak vardı, sonra kalfalığa
geçiş. Bunlar seneleri takip eden evreler.
O zaman lonca dönemi gibiydi, çırak-
kalfa-usta ilişkileri daha
enteresandı. Mesela ba-
bam beni götürdü ustaya,
“eti senin, kemiği benim”
dedi. Bugün çırak geliyor,
“kaç para vereceksin?” diye
soruyor. Eskiden sanatkâr
olacak diye para verilmez-
di, para istenmezdi. Ben
birkaç kere okuldan kaçıp
bıçakçıya gittim, sonunda
babam beni eliyle ustaya
götürdü. Sonradan bana
2,5 lira mı, 2 lira mı ne haf-
talık verdiler. Sevindim. Bir
zaman sonra o parayı usta-
ya bana vermesi için baba-
mın verdiğini öğrendim.

Siz hep aynı ustanın ya- nında mı çıraklık yaptınız?

Aşağı yukarı 10-15 usta
gezdim. O zaman ara
transferler vardı. Pek fazla
bıçakçı yoktu, çırak da
zor yetiştiği için çırakların
transferi kolay oluyordu.
Benim elim işe yatkındı, 5 lira haf-
talık alıyordum, 1955 yılıydı herhalde,
bir usta bana 6 lira verdi, ben de onun
yanında çalışmaya başladım. Bu usta
çakıcıydı, bıçakçıdan çakıcıya gittim.
Babam da bana günde 30 kuruş ve-
ririrdi, sabah öğlen ekmek parası. Yarım
ekmek 15 kuruş, 10 kuruşluk da helva
alıyordum yanına, 5 kuruş da bana harç-
lık kalıyordu. Sabah öğlen onları yiyor-
dum. Sabah ezanında bıçakçılar açılırdı,

ocaklar yanardı. Saat yedi buçuk sekize kadar ocak işi
bitmesi lazım, çekiçler pat pat pat döverdi. O gün 50
tane kama yapılacak ise sabahtan her şeyini hazırlar,
sonra işlemeye başlardık. Akşam oldu mu, altı buçukta
falan beni Okçular’a yollarlardı. Tahta bir sandık vardı,
kamalar sayılır, tek tek silinir sandığa koyulurdu. Ben
silerdim bıçakları, üzerine bir peştamal örterdik, beni
Okçular’da Vehbi Akçora’nın dükkânına gönderirlerdi,
şimdi oğlu devam ediyor, bir tek o kaldı. Her gün 50
kama biterdi, bitmeden paydos yok. O zaman biz on-
dan sipariş alırdık, o da dükkânına gelenlere veya Tür-
kiye geneline satardı. Mesela bir hafta iki yüzlü kama,
bir hafta tek yüzlü kama, bir hafta söğüt yaprağı is-
miyle anılan model, kimisi Laz bıçağı der, öyle değişik
değişik kamalar, bıçaklar yapardık.

Çocukluğumda Kayhan dışında bildiğim Abdal’da

yok, eski dostlarımızı pek göremiyoruz. Eski sebze halinin oradayken 30-40 tane bıçakçıyla selamlaşıyor, görüşüyorduk.

Siz 1967'de kendi dükkânınızı açtığınızda bir taraftan heykel çalışmalarınıza başlamış mıydınız? Yoksa heykele yönelmeniz daha sonra mı oldu?

da birçok bıçakçı vardı, Bursa'da bıçakçılar dağınık bir şekilde miydi?

Kayhan'da vardı. Yangından sonra (Kapalı Çarşı yangını-1958) oraları yanınca, eski sebze halinde bıçakçılar için ufak ufak dükkânlar yapıldı. Şimdiki Zafer Plaza'nın olduğu yerde Sıra Dükkânlar yapıldı, onların bir kısmı da bıçakçı oldu oraya ve sebze haline taksim ettiler bıçakçıları. 1955 yılında bugünkü Vatan Hastanesi'nin bulunduğu yerde, demirciler vardı, bıçakçılar vardı, biz de onlardan biriydik. O zamanlar Kapalı Çarşı'nın içi asfalttı. Babam bana 50 liraya bir bisiklet almıştı. Kapalıçarşı'da sabahın erken saatlerinde iki tur atardım, bekçiler kovalardı beni. Diğer yerler Arnavut kaldırım veya parke taşı, asfalt yok. Turumu bitirir, oradan aşağı şimdiki Vatan Hastanesi'nin oraya, dükkâna giderdim.

Siz ne zaman usta oldunuz? Bıçakçı olarak kendi dükkânınız oldu mu?

Askerden önce babam bana bir dükkân açtı. Fakat yasa gereği benim yaşım küçük olduğu için dükkân babamın üzerine gözücüyordu. Geçenlerde 1967 yılına ait noter tasdikli maliye kaydımı buldum, 1991 tarihli dükkânı kapattığımın belgesi de var, saklıyorum. Benim biraz arşivim geniştir, böyle şeyleri saklarım. 1967'de sebze halindeydi dükkânım, 1974'te buraya Kayhan'a geldim, daha önce çıraklığımın bir kısmı da Okçular'ın girişinde sağ tarafında Dağıstan Çarşısı vardı, orada geçti. Burası da yangında yandı. Şimdi sebze halindeki bıçakçılar da

O zamanlar ben kanuna uygun, üzeri motifli kılıçlar yapmaya başladım. İlk motifli kılıcımı Antikacı Rafet vardı Kapalıçarşı'da, şimdi oğlu var Şinasi Çelikkol, Karagöz oynatan, onlara satmıştım. Bir tane daha yaptım, baktım satılıyor, bunları değişik motiflerde yapmaya başladım. Osmanlı motifleri işledim, ben eski Türkçe bilmiyorum ama elim yatkın, Arap harfleriyle, Kuran'dan yazılar, Bismillahirrahmanirrahim, La ilahe illallah'lar yazıyordum. Sonra Bursa'da teleferik açıldı, teleferik motifi yaptım. Bıçaklara Hacivat-Karagöz de işliyordum. Benim maksadım bıçağı mutfaktan çıkarıp hediyelik eşya biçimine sokmaktı. Sonra duvar için süs olarak kılıç-kalkan yapıyordum bazı fuarlar için. İzmir Fuarı'na da götürdüler. Normal ebatta kılıç-kalkan da yaptım. 1973 yılındaydı galiba İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'e götürülmek üzere bana kılıç-kalkan siparişi verdiler. Benim kılıçlarım Türk ve yabancı birçok devlet büyüğüne hediye edildi. Süleyman Demirel, ABD eski başkanlarından Nixon, Fransa Cumhurbaşkanı Charles De Gaulle, İran Şahı Rıza Pehlevi, Ürdün Kralı Hüseyin.

Zaman içerisinde bu kılıç-kalkanlar da tatmin etmemeye başladı çünkü hep arayışlar içerisindeydim. Aynı şeyleri yapmaktan zevk almıyorum. Şimdi bu çatal kaşıklardan yaptığım heykellerde de başka arayışlar içerisindeyim. Kafamda birçok tasarım var.

Önce bıçaklara desenler yapmaya başladınız,

1970’lerde daha çok kılıç kalkan üzerine çalıştınız. Peki heykellere geçiş nasıl oldu?

Yaptıklarım beni tatmin etmiyordu. Daha değişik şeyler yapmak istiyordum. Metali çok iyi tanıdığım için bunlara nasıl yeni şekiller veririm diye uğraşırken bu heykeller ortaya çıktı. Kaynakla, döverek ederek deneme yanılma payıyla yaptım bu heykelleri. Bazen üniversite hocalarıyla muhabbetimiz oluyor. “Siz bunun eğitimi görmüşsünüz, ben görmedim eğitim, ilkokul bire kadar okudum. Bunları asıl sizin yapmanız lazım” diye takılırım. Şimdi bu heykeli yapmak için zanaatkâr da olmak lazım. Sadece sanat, heykeltıraşlık yetmiyor. Örse çekici iyi vurman lazım, ocağı tanıman lazım, çeliği tanıman lazım...

Uludağ Üniversitesi kampüsündeki heykelleri ne zaman yaptınız?

Bu heykeller yaklaşık 5-5,5 metre boyundadır. Bir kokteylde dekanlar, rektörlerle muhabbet ediyorduk. “Bize bir tasarım yapar mısınız?” dediler. 1990 yılında yaptık, ertesi yıl da İktisadi İdari Bilimler Fakültesi’ne yaptık bir tane. İşte orada yaşıyor eserler. Bir ara mesela seri halde bisikletli heykellerden yapmıştım. Elimde onlardan hiç kalmadı. Dönem dönem yeni şeyler yapıyorum. Şu sıralar da işte gördüğümüz kaşık ve çatallardan heykeller var.

Çatal kaşıklı heykeller ne zaman başladı?

20-25 sene önce yapmıştım aslında ama sergilemiyordum. Yıllar sonra bir tane yapıp koydum köşeye. Gelen geçen buna bakıyor, ben ötekilerine o kadar efor harcamışım, ama bu tanınan bir obje olduğu için gelen geçen onunla ilgileniyor. “Fatma Hanım gel bak çataldan ne yapmışlar, aaa Ayşe Hanım kaşığa bak” diyorlar, herkes bunun başında. Gözüm de böyle olunca tamamen bunun üzerine eğildim, figür arayışlarım hep devam etti. Şimdi 15-20 figür var. Geçenlerde Japonlar bu figürler hakkında belgeselimi yaptılar. Senaryoyu hazırladılar, 15 günde çektiler, sonra kaseti getirdiler bana.

Sizin hiç çırağınız oldu mu?

Birkaç tane oldu, şimdi zannedersem kimisi devam ettiriyor ama hiç birisi memnun değil. O zamanlar Tofaş Fabrikası açıldı, Renault açıldı. Bıçakçıların çoğu oralara kaydı çünkü daha garantili, sigortalı iş. Şöyle bir ilan vardı gazetelerde: “Taşlamacılar aranıyor” veya “matkapçılar, tamirden anlayanlar aranıyor”, yani kalifiye işçiler bu fabrikalara kaydı. Bizim bıçakçıların çoğu Renault’dan, Tofaş’tan veya DSİ’den emekli oldu. 1972 yılında Bıçakçılar Derneği’nde yöneticiydim. Bağkur yeni çıkacaktı. Eski milletvekili Kasım Önadım bana “esnafa bir anlatsan bu yasa çıkarsa desteklesinler, yarın öbür gün emekli olunca maaş bağlanacak” dedi. O zamanlar sadece SSK vardı, patronun yanında çalışan sigortalı oluyordu, patron değil. Bu yasayı çıkarmakla patron da sigortalı olacaktı. Ben şimdi Bağkur’dan

emekliyim. 470 lira aylık alıyorum, en düşük basamağından. Onu biz dernek üyelerine anlattık. Sağ olsun, onun sayesinde biz de emekli olduk. Devlete 25 sene vergi vermişiz, o hakkı kazanmışız. O zaman da yaptığım eserler vergiden muaf idi. Ben de kızıyordum, bıçaklar da muaf olsa diye, iyi ki olmamış onlar, yoksa

emekli de olamayacaktık. Sanata kalsaydım yandıydım, ben zanaattan emekli oldum.

Her Yaşın Uçukluğu

Uçurtma

Yazı: FAHRETTİN ÇİLOĞLU

Uçurtmanın anavatanının Çin olduğu kabul ediliyor, Weifang Kenti de uçurtma dünyasının başkenti... Uçurtma, özellikle Uzakdoğu'da, Çin, Japonya, Tayvan ve Endonezya'da halkın en eski yöresel eğlencelerinden biri sayılıyor. Hiç kuşkusuz günümüzde bütün dünyanın... Bütün bunlardan önce uçurtma, çocuk olmanın ilkbaharı, yetişkin olmanın sonbaharı olsa gerek; ama insan hayatının kışı veya yazı değil...

Kim İcat Etmiş Bu Uçurtmayı

Muhtemelen iki bin yıl gibi bir zaman önce, yoksul bir Çinli her gün çeltik tarlasına gidermiş. Güneşin sıcaklığından korunmak için de başına geniş kenarlıklı bir şapka geçirirmiş. Ne var ki şapka her zaman başında durduğu gibi durmaz, özellikle akşamın geç saatinde evine dönerken rüzgâra kapılır gidermiş. Öyle ya, yoksul adam, yorgun argın bir halde şapkasının peşine mi düşsünmüş bir de... Sonunda bulmuş bir çare ve bu çare sonraları uçurtmaya kaynaklık etmiş. Yoksul Çinli, şapkasına bir ip bağlamış, rüzgâr şapkasını kapmak istediği her seferinde ipi yakalamış. Şapka kafasında gene uçmuş ama ipinden çekip alaşağı etmiş onu, uçurtma misali.

Uçurtmanın gerçek kaynağı bu mudur kesin olarak bilinmez, ama bu rivayet en azından uçurtmanın başlangıç tarihi sayılır. Belki de bu değildir uçurtmanın ortaya çıkışının gerçek hikâyesi, belki de bu hikâyenin çıktığı asıl yer Çin de değildir; Eski Mısır belki de... Gizemli bir yerde, piramitlerden birinin henüz keşfedilmemiş bir duvarında resmedilip anlatılmış olabilir uçurtmanın öyküsü. Veya Peru'nun açık arazilerindeki o garip geometrik şekilleri tasarlayanlar iri uçurtmalarla yükselmiş ve belki de yukarıdan, bugün bizim için anlaşılmasız olan o çizgileri çizenleri yönlendirmişlerdir.

Yeryüzündeki pek çok şey, başlangıcı itibarıyla bir hayal ürünüdür ve siz de uçurtmanın icadına ilişkin kendi tarihinizi kafanızda hayal edebilirsiniz. İsterseniz bu hayali tarihi, İstanbul'un yüksek bir yerinde, Boğaziçi'ni de gören bir tepede uçurtma uçurarak da yazabilirsiniz. Yeter ki çocuğunuzla o tepeye çıkıp, onun yerine uçurtmayı siz uçurmayın.

Baba ve Oğul

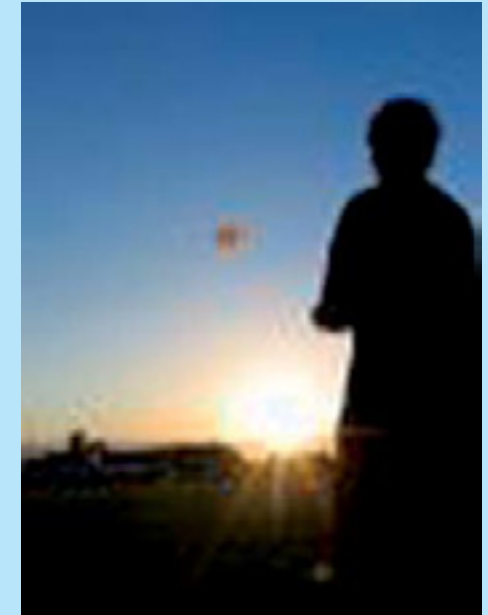
Uçurtma denince, her nedense gözlerimin önüne, açık alanda uçurtma uçuran baba ve yanında başını yukarı kaldırmış olarak onu seyreden bir oğlan çocuğu görüntüsü gelir. Çocuklarını

açık alanlara çıkararak babaların, çocuklarının uçurmasından çok kendilerinin uçurtmaları uçurduğuna çokça tanık olmuşumdur. Sanırım kafamdaki söz konusu hayali görüntünün kaynağı da bu olsa gerek. Hiç kuşkusuz bunda, çocuğunun yerine babasının uçurtmayı uçurmasında, uçurtmanın çekiciliği kadar, başka çocuk eğlencelerinde de gördüğümüz gibi yetişkinlerin içinde büyümemiş çocukluğun da etkisi olmalı. Feride Çiçekoğlu'nun senaryosunu yazdığı ve Tunç Başaran'ın yönettiği "Uçurtmayı Vurmasınlar" filmi de bu sanal dünyanın ikinci sırasında yer alır. Dört duvar arasında uçurtma uçurmanın çocuksu coşkusu, yükselen uçurtma sayesinde bu dört duvarın dışını görebilme hayali, tam da uçurtmaya özgü bir hayal olabilir. Sizlerin de, muhtemelen farklı uçurtma dünyaları olmalı, kafanızda oluşan ilk görüntüler veya belleğinizin derinliğinden kopup gelen anılar. Benimkiyle aynı olmayan...

Uçurtma, dünyanın en eğlenceli hobilerinden biri olsa gerek. Daha çok çocukların eğlence dünyasının bir parçası olarak bilinse de, aslında yetişkinlerin daha çok uçurtmayla haşır neşir olduğu bir gerçek. Uçurtmayı bir oyuncak olarak düşünürsek, pek çok oyuncak gibi uçurtmanın neden babanın elleri arasında olduğu da daha kolay anlaşılır.

Bu yazıyı yazmaya karar verdikten sonra, Boğaziçi'nin yüksek yerlerinden birini dolaştım ve uçurtma uçuran, hiç değilse bir iki çocuk aradım. Bir bakıma aradığımı da buldum. Bir karıkoca, yanlarına oğlan çocuğunu almış ve uçurtma uçurmaya gelmişlerdi. Genel bir izlenimin dışında, bu örnekte de aynı şeyi gördüm. Uçurtmayı daha çok baba uçuruyor, uçurtmanın ipini arada bir oğlunun eline veriyordu; anne ise daha çok bir seyirciydi. Bütün bu olup bitenleri yanlarında durarak izliyordu. Bu sayfalarda, yerde otlar üzerinde yatan uçurtma, bu olayın kahramanı olan uçurtmadır. Yüksekklere çıkmış, bir baba tarafından uçurulmuş, İstanbul Boğazi'nin güzel

manzarasını Nisan ayında, bütün Boğazın erguvanlarla donandığı günlerde seyretmiştir.

Uçurmanın Kuralları

Hiçbir kuralı olmayan, tamamen özgür olduğunuzu sandığınız uçurtma uçurmanın da aslında kuralları olduğunu baştan hatırlatalım. İşte bir uçurtma kulübünün web sitesinden aldığım uyarılar: "Unutmayınız ki, herkesin gökyüzünde eşit hakkı vardır. Diğer uçurtma uçuran kişilerden güvenli bir uzaklıkta uçurun." Ve bir diğeri de şöyle: "Unutmayınız ki, siz uçurtmalar için bir elçisiniz. Yapacağınız hareketler ileride bu hobi ile uğraşmak isteyen kişileri etkileyecektir." Kirlere çıkıp uçurtma uçurmada bu tür haklar meselesi bulunduğunu baştan söyleyeyim dedim, uçurtma uçurmanın o kadar da serbest bir alan olmadığını bilesiniz diye. Bu biraz işin şakası, haliyle bu kurallar daha çok bir kulübün kendi üyelerine bir hatırlatması, aynı bölgede uçurtma uçuranlar için. Eğer siz, sizden başka kimsenin uçurtma uçurmadığı bir kırsal alana

çıkımsanız, muhtemelen yakınlarındaki bir ağaç dışında size engel oluşturacak başkaları da olmayacaktır.

Şeytan Bunun Neresinde

Bizim toplumumuzda biraz icat, biraz yenilik gibi duran her şeye bir şeytan yakıştırmaları yapılmıştır. Bisikletin bir adının da "şeytanarabası" olması gibi. Muhtemelen biraz kötü bir gücün parmağı aranmıştır akıl almaz işlerde. Uçurtmada da bir akıl almazlık var mıdır emin değilim, ama bu işe gene de şeytan karıştırılmıştır. Uçurtma tiplerinden birinin adı "şeytan uçurtması"dır. Üstelik uçurtmanın en basit olanına denmiştir bu. Elinize iki kâğıt alıyorsunuz, birinden katlayarak ve fazlalıklarını keserek uçurtmanın gövdesini, diğerinden kuyruğunu yapıyorsunuz, bir de ipe ihtiyacınız oluyor uçurmak için. Sonra buna "şeytan uçurtması" diyorsunuz. Halile şeytan kapsamına "Bermuda Uçurtması"ni da katmamız gerek. Bermuda tipi uçurtmalar da yapılıyor ve bu doğal olarak "Bermuda Şeytan Üçgeni"ni çağrıştırıyor insana. Peki, şeytan bu işin neresinde? Hiçbir yerde, eğer göremediğimiz bir yerlerde saklanmıyorsa. Ama sanırım şeytan doğal fizik kanunda olmalı. Söz konusu biçimdeki bir kâğıdın neden havada yükseliyor olduğunu anlayamamakta yatıyor şeytan. Açıklayamadığımız her şeyin ardında öncelikle kötü bir el, bazen de iyi bir şeyler olduğunu varsayıyoruz. Aslında uçurtmanın her türlü şeytani olsa gerek!?

Uçurtmanın Tarihinden Sayfalar

Uçurtmanın da uzun ve ilginç bir tarihi var. Ben burada bu tarihin köşe taşlarını veriyorum. George Pocock 1827 yılında bir uçurtma ile arabasını çekmiş; uçurtmanın büyüklüğünü siz düşünün. 1893 yılında uçurtma meteorolojik araştırmalarda kullanılmaya başlanmış ve eğlence amaçlı olmanın yanı

sıra bilimsel araştırmanın da aracı haline gelmiş.

Wright Kardeşler 1899 yılında uçan makine veya uçak teorilerini ispatlamak için uçurtma kullanmışlar. Guglielmo Marconi, Kuzey Amerika ile Avrupa arasındaki ilk radyo bağlantısını kurabilmek için 1901

yılında antenini uçurtma ile yüksekere kaldırmış.

Fransız ordusu 1902'de askeri gözlemler yapmak için uçurtmadan yararlanmaya başlamış.

1906'da San Francisco depreminin verdiği hasarı tespit etmek için fotoğraf makinesi uçurtmaya bağlanmış ve yukarıdan bölgenin fotoğrafları çekilmiş.

Alexander Graham Bell uçurtmayı iyice abartılı hale getirmiş ve 1907'de insan taşıyan ilk uçurtmayı yapmış.

Peter Powell 1975 yılında iki ipli uçurtmayı icat etmiş. Kuzuhiko Asaba 1978 yılında 4.128 adet uçurtmayı tek bir ipe uçurmayı başarmış ve bir uçurtma katarı oluşturmuş.

Ülkemizde Uçurtma Etkinlikleri

Ülkemiz, uçurtma etkinlikleri açısından sandığımızdan daha eğlenceli bir yer. Pek çok yerde uçurtma şenlikleri düzenleniyor. Bu şenliklerin bazıları uçurtma kulüpleri, bazıları da belediyeler tarafından organize ediliyor. Bu etkinliklerin yapıldığı yerler adları burada sayılamayacak kadar çok.

Uçurtmanın ülkemizde pek çok sevdalısı var. Bu sevdalılar arasında sanırım Mehmet Naci Aköz adını anmadan olmaz. İstanbul Uçurtmacılar Derneği, onun adıyla ülkemizdeki ilk uçurtma müzesini kurmuş. Üsküdar'da açılan bu müzenin adı, Mehmet Naci Aköz Uçurtma Müzesi. Müzenin amacı, ülkemizdeki uçurtma kültürünün gelişmesine, ülkemiz uçurtma kültürü ile dünya uçurtma kültürleri arasında ciddi bir köprü olmasına katkıda bulunmak. Müzenin 500'ün üzerinde objeden oluşan bir koleksiyonu var. Burada Japonya, Endonezya, Hindistan, Çin, Amerika olmak üzere, toplam 16 ülkenin uçurtma kültüründen çeşitli objeler yer alıyor. Almanya, Hollanda, Fransa, İngiltere, Lüksemburg, Danimarka, Malezya gibi ülkelerinin uçurtmaları ve farklı

malzemeleri de bu müzede sergileniyor.

Yazının başında dediğim gibi, uçurtma, çocuk olmanın ilkbaharı, yetişkin olmanın sonbaharıdır. Mavi gökyüzünde bir renk cümbüşüdür ve insana sonsuzluk duygusu verir.

En son ne zaman uçurtma uçurdunuz?

Yazı: REYHAN YILDIRIM

Yoluna hep yıkım çıkan bir ilçemiz var: Bergama! Altından şifalı suya, doğal zenginliklerine yönelik tehditler yüzünden daima gündemde. Bu kez de Allianoi ile birlikte konuk oluyor sayfalarımıza.

Allianoi, Bergama-İvrindi karayolu üzerinde yer alıyor. Yortanlı Barajı gölet alanının tam ortasında. Mevkisi, Paşa İlicası olarak biliniyor.

Yöredeki iki tarihi sağlık merkezinden biri. Sahip olduğu ender kükürtlü bileşim ve 45 derece su sıcaklığı nedeniyle dünya üzerindeki önemli dört merkez arasında anılıyor.

40,000 Metrekare üzerine yerleşik, dünyanın en sağlam kalmış, içinde sıcak suyu olan ve sayısız tıp aletlerini bağrında saklayan eşsiz bir arkeolojik hazine. Fakat 7793 hektar tarım arazisine yılda ortalama 37 milyon metreküp su verecek, 5600 çiftçi ailesinin yararlanacağı bildirilen Yortanlı Baraj'ı aktif olduğunda... Bu hazinenin tamamı, 17 metre yüksekliğinde su altında kalacak! Kısacası; değerli bir kültür mirası daha tonlarca çamurun altına gömülerek dünya uygarlık tarihinden

silinip gidecek!

Uzmanların sadece kırk, altmış yıl civarında bir ömür biçtiği Yortanlı Baraj'ının üreteceği, yaklaşık on iki metre alüvyon dolgu altında kalacak Allianoi'nin yaşı kaç dersiniz? Tam tamına 2010!

Allianoi'den bilimin önerdiği yöntemlerin maliyeti yüksek kaldığı için vazgeçiliyor. Görünen o ki Allianoi, insanoğlundaki bilinçsizliğin yol açtığı durumlara

yeni bir örnek teşkil edecek. Bu hazinenin barajın suları altında kalmasının kaçınılmaz olduğunu duymak, üstelik yöredeki kimi çiftçilerin de kendi çocuklarının bile geleceğini garantilemeyecek bu kararı desteklediğini öğrenmek, üzücü, fakat hiç de şaşırtıcı değil.

"Gemisini kurtaran, kaptan" yaklaşımı, seçim yatırımları ve derin bilgisizlik yüzünden tarih sahnesinden

1800 yıl önce yaşanmışlıkları bugün de hissedebilmekten daha değerli ne olabilir? Bir kere gün yüzüne çıkardınız beni; tekrar çamurla doldurmaya nasıl kıyabilirsiniz? Bilmeden hata yapabilir insanlık. Bu insani bir durumdur. Ama bilerek nasıl gömersiniz beni? İnsanlık nerede? Geçmişini gömmek aslında geleceğinizi, gelecek kuşakların hakkını gömmektir. Bunu nasıl anlamaz, kendinize nasıl kıyar, geleceğinize nasıl kıyarsınız? Ben, eninde sonunda korunacağıma inanıyorum. Çünkü vicdan, insanlık tarihinin tek ölümsüzdür

Allianoi

silinmesi olası ilk ve tek kültür mirasımız Alliano mi? Zeugma, capcanlı bir yara olarak kanamayı sürdürdükçe... İçlerinden sadece dördüne kurtarma çalışması yapılabilen ve kuşkusuz mevcut tarihi eserlerin pek azı kurtarılacak çoktan veda edilen baraj alanlarına denk gelmiş diğer hazinelerin anıları taptayken... Hiçbir kurtarma kazısı yapılmadan sulara gömdüğümüz diğer 115 barajın altında kalan ve kalanın ne olduğunu bile bilmediğimiz bütün o yerler anılarımızdayken... Benim anladığım, Alliano, benzer kaderi paylaşan yerlerin sonuncusu da olmayacak! "Bu yıkımlar, başka hangi nedenlerle gerçekleştiriliyor olabilir?" diye sormadan edemeyeceğim.

Sadece Bergama'da değil, tüm Türkiye'de ardı ardına yok edilen kültürel değerlerimiz pek çok benzeri soru oluşturuyor zihinlerimizde. Çeşitli teorileri sınamayı gerektiren benzer yıkımlara tepkimiz, yalnızca günümüze dair kaygılarımızdan kaynaklanmıyor. Türkçe Sözlük'te kültür sözcüğünün anlamı "tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün özdeksel ve tinsel değerlerle bunları yaratmada, sonraki kuşaklara

iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümü" şeklinde tanımlanıyor. Kim bilir hangi ölçüte göre gözden çıkarılabilen Alliano'nun kaderi, tanımda yer alan kilit işlevleri görmezden gelinerek onu geleceğimizden de siliyor. DSİ. 2. Bölge Müdürlüğü adına hazırlanan belgede "Alliano kalıntılarının arkeolojik ve sağlık yurdu yönlerinden önemsiz kalıntılar

olduğu" vurgusunu yapan uzmanların bu değerlendirmelerini nasıl gerçekleştirdiklerini bilmek istiyoruz doğal olarak!

Alliano için bugüne kadar 3 adet bilim komisyonu oluşturulmuş 2005 yılında İTÜ'den seçilen bilim adamlarının ağırlıkta olduğu ilk komisyon durumu netlikle ortaya koymuş. Kültür Bakanlığı için hazırlanan bu rapor, Alliano'nun alüvyon altında bırakılarak korunmasının mümkün olmadığı yönündeymiş. İddialara göre; 6 aylık bir çalışma sonucunda ortaya çıkan raporu kamuoyu ile paylaşmayan ilgililer, onu yok sayarak istedikleri mesajı verecek gruba değin yeni komisyonlar kurmaya devam etmişler 2006 yılında yeniden oluşturulan bir komisyonun başkanlığını üstlenen Hayat Erkanal, çalışma raporunda yer alan 6 koruma seçeneğinden beşi pahalı oldukları gerekçesi ile göz ardı edilince, Alliano'ı çamur altında bırakacak öneriye tek imza ile olur vermiş. Ancak diğer komisyon üyeleri rapora rıza göstermediğinden rapor dayanak olma özelliğini yitirmiş. İstenen sonuca ulaşmak için gösterilen kararlılık son bir komisyonu

Yok Oluşun Kıyısından

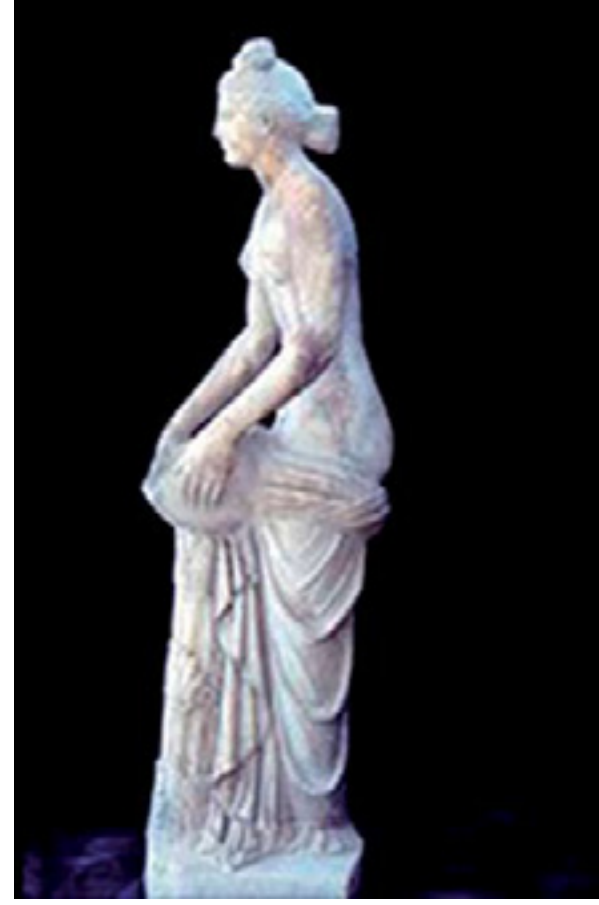

daha gündeme getirmiş. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kurulan yeni komisyon, bir arkeolog ve 4 inşaat mühendisinden meydana gelmiş. Allianoî'da yarım saatlik bir inceleme yapmışlar. "Alanın üzerinin mille örtülmesi" yönündeki raporu hazırlayıvermişler. Raporun teslimini takiben 3 gün içinde toplanan kurul da bu kez verilen raporu memnuniyetle karşılamış ve hemen düğmeye basılmış. Böylelikle, 1. Derecede Arkeolojik Sit Alanı olarak belirlenen Allianoî, son ve öldürücü darbeyi de alarak uygarlıkla arasında kurulu tek bağı da yitirmiş. Oysa önerilen alternatif projelerden bazıları işe yarayabilirmiş. Doğu ve batı yönlerinde ana kayaya kadar inilerek geçirimsiz tabakaya

beton enjekte edilerek çevresine çekilecek bir set (perde duvarları ile kuşaklama yöntemi), Allianoî'un su altında kalmasını önleyebilirmiş. Ilıcanın kuzeyinden açılan bir tünel de baraj gölet alanına su verilmesini sağlayabilirmiş. Ne yazık ki bir dünya hazinesi, bu önerinin maliyeti olarak çıkarılan paradan daha önemli görülmemiş. Onu kaybediyoruz!

Bu süreçte kolları sıvayan özverili arkeologlar, ondan geri kalacak en çok şeyi korumaya almaya çalışıyorlar.

1998 yılından beri sürdürülen kazılarla arkeologlar tarafından kurtarılan eserler, yerleşime ait izlerin çok küçük bir bölümünü oluşturuyor. Üzülerek duyurmalıyız ki özveriyle sürdürülen bu çalışmalar da engellenmiş

durumda. 2007 yılında bölgeye kazı izni verilmemiş. Süreç 2006'da, kazılara ödenek ayrılmaması şeklinde başlamış. Çalışmalar, duyarlı kişilerin katkıları sayesinde devam etmiş. Gerçi bu durum, daha sonraları Doç. Dr. Ahmet Yaraş'ın suçlanması için neden de oluşturmuş. Allianoî'un halka mal edilmesi ve bir kaos ortamı yaratılması olarak özetlenebilecek gerekçe, ekibe yöneltilen tek suçlama da değil. Bir diğeri; kazı alanının gereğinden büyük açılması ve doğanın tahribatından korunamaması. Kadir Has Üniversitesi bünyesinde kurulan Rezan Has Müzesi'nin organize ettiği "Koleksiyonerlik, Kültür Varlıklarının Talanı ve Devlet Politikaları" başlıklı konferans kapsamında, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Orhan Düzgün'ün Allianoî ile ilgili sorulara verdiği yanıt üzerine; cevap hakkını kullanan Ahmet Yaraş'ın konuya getirdiği açıklama Sabancı gibi kuruluşların desteğine başvurarak azami korumayı gerçekleştirdikleri şeklinde. Kazı ekibi, ödeneklerinin her kuruşunun hangi amaçla kullanıldığını, diğer kaynaklarını ve bu kaynakların koruma ve diğer amaçlara ne şekilde paylaştırıldığını da dokümanete etmiş, paylaşmaya hazır olduğunu bildiriyor. Üçüncü ve son bir suçlama daha var ki bu da düşündürücü: Kazıda jeofizik çalışmalarının yapılmamış olması! Konuşmasında ayrılan devlet ödeneğinin bu amaçla kullanılmaya yetecek miktarda olmadığını, fakat kendi olanaklarıyla Avusturya'dan getirttikleri uzmanların

jeofizik çalışmaları tamamladıklarını belirtiyor, Yaraş. Bu konuların hepsine her yıl Bakanlığa ve Müdürlüğe yollanan ciltli raporlarda yer verildiğini de ekleyen Yaraş, suçlamaların, raporlar detaylı olarak okunmadığı için önlerine getirildiğini düşünüyor. Bütün bu süre zarfında, Alliano cephesinde, bazıları aşağıda yer alan pek çok başka şey de olmuş; 4 bakan, beş genel müdür değişmiş. TBMM'ne 8 soru önergesi verilmiş. Bütün bütçe görüşmelerinde Alliano ile ilgili pasajlar yer almış. Avrupa Parlamentosu Başkanı Hans Pöttering, Avrupa Birliği'nin Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn ve onlarca başka parlamenter mektuplar göndermişler Önemli bir STK olan Avrupalı Europa Nostra, Alliano'un korunması için kampanya başlatmış. Alliano Girişim Grubu pek çok kampanya düzenlemiş. Tüm duyarlılık grupları geleceği işaret ederken oldukça yakın bir tarihe de dikkat çekmeyi ihmal etmemiş ama başarılı olamamışlar: 2015 yılında İzmir'de gerçekleştirilmesi dilenen EXPO 2015 Sempozyumu'na, ki sempozyumun konusu sağlık. Yıkım kararının açık sonucunu görmezden gelenlerin sebep olduğu son durum ise ortada. 48 tane bilimsel makale yazılmış, makalelerin bilimsel değerleri gözetilirken halkın bilgilenebilmesine olanak tanıyacak ortamlarda paylaşılmasına da özen gösterilmiş. Sayın A.Vedat Çelgin tarafından, girişinde "Türk Milleti'ne her alanda öncü olduğu gibi, "Tarihi Eserleri Yaşatabilmek İçin, Bu Eserlere Maksatları İstikametinde Hayat Kazandırmalıyız" diyerek kültür varlıklarımızın özgün işlevleriyle korunması konusunda da yol gösteren, çağlar ötesine yönelik fikir ve öngörülerini geleceğimize ışık tutacak yegane rehber olan, ama mesajlarını maalesef bir türlü anlayamadığımız Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Kutsal Hatırasına, minnet, bağlılık ve derin saygıyla ithafı yer alan "İhanetin Darağacındaki Alliano" adlı,

sürecin tüm detaylarını anlatan bir kitap yazılmış. (Arkeoloji ve Sanat Yayınları) Su için (de) 3 Çılgık Fotoğraf Yarışması, Alliano'ya Sadakat yürüyüşleri ve benzeri pek çok sosyal etkinlik düzenlenmiş. Kazılar boyunca onlarca gencecik arkeolog ve öğrenci yılın bazen altı-yedi ayını Alliano'ya adanarak çalışıp elini, dizini, yüreğini parçalamış, büyümüş ama Alliano'nin korunma kararına tanık olamamışlar.

Yortanlı Baraj Göleti'nin altında kalacağı nerdeyse kesinleşen Alliano'de 1998 yılında başlayan, ancak yarım kalan kurtarma kazıları tarihi mekâna ait izlerin tümünü derlemeye yetmedi kuşkusuz. Kazılar sonucunda pek çok bilimsel veri elde edildi. Ekibin bulguları arkeoloji ve uygarlık tarihine eklendi. Ne ki Alliano, geri kalan verileri beraberinde götürecek.

Hiç öğrenemeyeceğiz. Gücünün, üzerini kaplayacak metrelerce milin altından sesini duyurmaya yetmeyeceği çok açık. Dediğimiz gibi, bu bilinen en büyük, en sağlam, içinde hâlâ şifalı sular kaynayan, günümüzde dahi kullanılmaya devam edilmiş ılıcanın ve üzerinde yapılan büyük tarihi kentin ısrarla hazırlanan sonu, çaresizlik duygumuzu pekiştiriyor.

Yazının ilerleyen satırlarında düşüncelerine yer vereceğimiz Sn. Hilal Küey'in sözcülüğünü yaptığı Alliano Girişim Grubu gibi çeşitli sivil girişimler, kararın değiştirilmesi için verdikleri mücadeleyi sürdürmekte. Onların önemli, çeşitli kurumların önemsiz bulunduğu Alliano'un kuruluşundan bu yana geçen 2010 yıllık tarihinden de söz edelim:

Bölgede yapılan kazılarda ortaya çıkan, kap, balta

ve çakmak taşı gibi eserler, bilim adamlarına Alliano ve yakın çevresinde prehistorik bir yerleşim olduğunu düşündürmektedir.

Verilere göre, milattan önce ikinci yüzyılda Paşa İlicası ve çevresinde kurulan hidroterapi merkezinin yapısal gelişimi milattan sonra ikinci yüzyılda gerçekleşir. Kent, Sağlık Tanrısı Asklepios ile ilişkilendirilmektedir. Efsaneye göre; Tanrı Apollon, Teselya Kralı'nın kızı Koronis ile sevişip, onu gebe bırakır. Bu sırada Koronis'in hayatına Apollon'dan başka biri daha girecektir. Apollon haberi aldığı anda Koronis'in diri diri yakılmasını emreder. Yakılan kadın tam ölmek üzereyken de çocuğunu Koronis'in karnından alıp, büyütülmek üzere Kheiron'a teslim eder. At adam Kheiron, doğada yaşayan, doğanın dilini anlayan, doğadan gelen gelgelikle beslenen biridir. Böylece Asklepios'a temiz hava, şifalı su ve otlarla sağaltma yöntemlerini, yani hekimliği öğretir. Tanrıça Athena, Gorgo canavarı öldüğünde akan kanı toplayarak Asklepios'a vermiştir. Asklepios Gorgo'nun şifalı kanıyla ölümleri diriltmeyi bile deneyecektir. Zeus ise bu

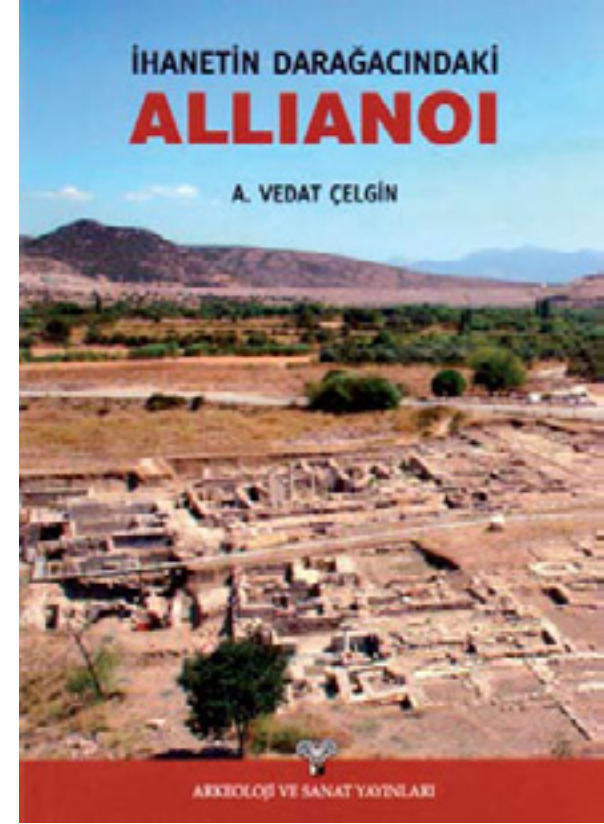
hekim-tanrının gücünü aşırı bulur, ondan kuşkulanır. Düzeni bozacağını düşünerek üzerine Kykloplar'ı sallar ve bir yıldırım ile Asklepios'u öldürmesini sağlar. Allianoi'un gerçeği Asklepios için aktarılan mitle tuhaf bir şekilde çalışmaktadır. Efsanedeki ateşin yerini su alacak ve Allianoi'un yaşamı üzerine salınan su ile sona erdirilecektir.

Helenistik dönemde küçük bir termal merkez olan Allianoi, asıl altın çağını Roma İmparatorluğu döneminde (MS. II. yüzyıl) yaşar. Hızlı yapılandırma faaliyetleri Allianoi'ü bir kült merkezine dönüştürür. Sağlık alanındaki popülerliği yüzyıllar boyunca devam eder. Hamamlar, köprüler, yollar, sokaklar, çeşmeler, çok katlı yaşam alanları, geçitler, çeşmeler inşa edilir. Bizans dönemine gelindiğinde hâlâ yoğun yerleşim talebi görmektedir. Bununla birlikte Roma çağına ait pek çok kalıntı tahrip olur, yapı elemanları yeniden kullanıma sokulur. Roma çağından kalan sokakların, sosyal hayatın aktığı agora ve galerilerin taşları görece daha sade bir yapılaşma için yeniden harmanlanır. Ilıca ve çeşmeler ise hemen hemen aynen kullanılmaya devam edilir. Bizanslılar, Allianoi'ye pek çok şapel inşa ederler. Cam, metal vb. çeşitli atölyeler kurar, ticari hayatı da hareketlendirirler. Merkez kült özelliğini korumayı sürdürür.

Osmanlı döneminde Paşa Ilıcasının, Aydın Salnameleri'nde geçtiği bilinmektedir. Döneme dair

Niçin ille de bu barajların, planlanan yerlerde yapılması gerekmektedir? Yanlıştan dönebilmek için kültürün bir politikası oluşmalıdır. Söz konusu politika ise bu topraklarda yaşamış tüm uygarlıkları "bizim" kabul etmekle başlar. Böyle bir kabul etmekten uzak iseniz, Allianoi da, Hasankeyf de korunmaya değer görünmez gözünüze. Temel mesele budur aslında; değerli görmek

bulguların görece az olduğu söylenebilir. Yerleşimin batısında yer alan Roma Köprüsünün Osmanlı dönemi de dahil, 1979 yılına değin aktif olarak kullanılmış olması etkileyicidir. Allianoi'un resmi sitesinde 20. yy'ın başında bölge Kaymakamı Kemal Bey'in burayı ele aldığı, büyük havuzu

kısmen kullanıma açtığı anlatılmaktadır. Ne var ki seler verimli bir şekilde kullanılmasını engellemiş, ılıca uzun yıllar atıl durumda kalmıştır.

1992 yılında, Roma köprüsü ve Ilıca için Karayolları Müdürlüğü ve İzmir Valisi tarafından çıkarılan ihaleler, köprü ve ılıcanın kısmen tahrip olması, özellikle de Ilıca'nın üzerine yeni bir bina inşa edilmesi ile sonuçlanmıştır.

Şubat 1998'de yine ağır bir sel taşkını olur ve tesis yeniden kullanılamaz hale gelir. Kentin ortasından geçen İlya Çayı'nın güneyinde tarım yapılır. Kazı çalışmaları sırasında orijinal yapıların geri kazanılmasına çalışılır. Bu bilgiler ışığında sormalıyım: Allianoi'nin, 2001 yılının Mart ayında İzmir 1. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu (KTVK) tarafından birinci derecede arkeolojik SİT alanı olarak ilan edilmesi, Bakanlık tarafından 2005'te kurulan 1. Akademik Bilim Komisyonu'nun Allianoi'un Dünya Kültür Mirası Listesi'ne girebilecek değerde önemli bir ören yeri olduğunu vurgulaması anlamsız mıdır? Peki ya bu ısrarın sebebi? Yani onu yok etmek için! Bunu aklım almıyor. Dilerseniz yazıya son vermeden önce Allianoi'yi daha yetkin bir ağızdan da dinleyelim, Sn. Hilal Küey'den. Kendisi daha önce belirttiğim gibi Allianoi Girişim Grubu'nun Sözcüsü.

Bir yasa insanı, bir çeşit aktivist olarak, Allianoi'nin önemini bir de siz açıklayabilir misiniz?

Soruyu, üç farklı bakışla Allianoi'a bakarsak, diye algılamak da mümkün sanırım. Allianoi Girişim Grubu

Sözcülüğü görevini devraldığım, 27/3/2007 gününden bu yana zaman zaman benim de kendi kendime sorduğum bu kimlikler, çok şükür ki Alliano için çalışmıyor. Çok şükür diyorum, çünkü avukat olarak görev yapılan bir konuda, soruna "dışardan" bakabilmek önemli olduğu gibi, sorunu da ancak böyle çözebilirsiniz zaten Hukuk Alliano'dan yana. Türkiye Cumhuriyeti'nin imza koyduğu tüm uluslararası sözleşmeler Alliano'dan yana. (Özellikle arkeolojik mirasın yerinde korunmasını taahhüt eden Malta, Valetta Sözleşmesi önemli bir dayanak.) Bu durumda arkeoloji sevginiz ve aktivist duygularınız Alliano savunmasını güçlendiriyor. Alliano niçin önemli sorusuna gelirsek; bugünün içerisindeki geçmiş ve geleceği barındırdığı içindir, derim. Kültür de aslında bu değil midir zaten? Geçmiş ve geleceği bugünde hissedebilmek. Alliano dünyada en iyi korunmuş Roma Dönemi hamamı. Dünyada ilk ameliyatın yapıldığı yer. Antik dönemde su ile tedavinin yapıldığı ilk kaplıca. Ayrıca, zaman içerisinde alüvyonların örtmesi sonucu toprak altında kaldığından, kazılar sürdükçe, tüm arkeolojik katmanları görmek mümkün oluyor. Arkeoloji eğitimi için bu çok önemli bir olgu. Tüm bu saydıklarım Alliano'u biricik kılıyor. Ayrıca sadece sekiz yıl sürebilmiş kazılar sırasında ortaya çıkarılmış binlerce obje, yollar, sütunlar, mozaikler, çeşme ve nympe (su perisi) ise bu biricikliğin somut belgeleri.

Mücadelesini yürütmeye devam ettiğiniz süreci ve gelinen son noktayı özetleyebilir misiniz?

Alliano Girişim Grubu, Eylül 200'te, arkeologlar, avukatlar, doktorlar, esnaf, ev hanımları, kazı işçileri, mimarlar, mühendisler, modistler, rehberler gibi çok çeşitli meslek gruplarınınca oluşturuldu. Amacı Alliano'nun Yortanlı Barajı suları altında kalmasını önlemek. Çalışmalarını aylık toplantılar ve grupça seçilen dönem sözcüleri eliyle yürütüyor. 2001 yılında Alan Koruma Kurulunca 1. Derece Arkeolojik Sit ilan edildi. 2005 yılında ise; İzmir 2 No'lu Koruma Kurulunca, Alliano'un korunmasına ilişkin çözümler bulunana kadar barajda su tutulmamasına karar verildi. Kültür Bakanlığı ise hiçbir alternatif çözüm önerisi geliştirilmeden DSİ tarafından hazırlanan projeyi koruma kabul etti. Proje, kaplıca odalarını tekrar toprakla doldurulup, etrafına da duvar çekerek Alliano antik termal alanını baraj sularına terk ediyordu. 50 yıl sonra sula ma barajının ömrü tamamlandığında, gelecek kuşaklar, 2007 yılında artık kazılmasına izin verilmeyen alanı yeniden kazabilirlerdi! Kültür Bakanlığı aleyhine açmış olduğumuz ikisi Danıştay'da dördü İzmir İdare Mahkemelerinde biri de AİHM'de olmak üzere yedi dava bulunmaktadır. İddiamız, DSİ projesinin Alliano'u değil barajı koruduğu, bir kez kazılarla gün yüzüne çıkmış

eserlerin tekrar toprakla teması halinde bozulacağı, şeklinde özetlenebilir. Mahkeme bu iddiamızı incelemeye değer kabul etti ve talebimiz üzerine alanda bu konuda keşif ve bilirkişi incelemesine karar verdi. Ancak ihale ile yaptırılan rölöve çalışmalarının süresi Şubat 2008'de doldu. Bu nedenle mahkeme incelemesinin sonucunu biran önce alabilmek Alliano için hayati önem taşıyor

Tarihi gömmek, daha önemli olan neyin bedelidir? Alliano ve ülkemizde diğer benzer örnekleri düşünecek olursak ne çeşit bir uygulama ile karşı karşıyayız? (Bu uygulamaların ortak noktaları var mı sizce?)

Kuşkusuz bir tercih söz konusudur. Tercih, sanki tarihi miras karşısında, Alliano için çiftçinin suyu; Hasankeyf için ise yöre halkının elektrik ihtiyacı imiş gibi görünüyor. Oysa küresel ısınma karşısında artık sula ma barajlarının çiftçinin derdine derman olmadığını duymayan kaldı mı? Ya da, Hasankeyf'teki mağaraların doldurulması gerektiği bilgisini? Niçin ille de bu barajların, planlanan yerlerde yapılması gerekmektedir? Yanlıştan dönebilmek için kültürün bir politikası

oluşmalıdır. Söz konusu politika ise bu topraklarda yaşamış tüm uygarlıkları "bizim" kabul etmekle başlar. Böyle bir kabul etmekten uzak iseniz, Alliano da, Hasankeyf de korunmaya değer görünmez gözünüze. Temel mesele budur aslında; değerli görmek.

Bir dünya kültür mirası olarak gördüğüm Alliano sizin aracılığınızla dile gelse...

1800 yıl önce yaşamışlıkları bugün de hissedebilmekten daha değerli ne olabilir? Bir kere gün yüzüne çıkardınız beni; tekrar çamurla doldurmaya nasıl kıyabilirsiniz? Bilmeden hata yapabilir insanlık. Bu insani bir durumdur. Ama bilerek nasıl gömersiniz beni? İnsanlık nerede?

Geçmiş gömmek aslında geleceğinizi, gelecek kuşakların hakkını gömmektir. Bunu nasıl anlamaz, kendinize nasıl kıyar, geleceğinize nasıl kıyarsınız? Ben, eninde sonunda korunacağıma inanıyorum. Çünkü vicdan, insanlık tarihinin tek ölümsüzdür.

Kaynak: İhanetin Darağacındaki Alliano, A. Vedat Çelgin, Arkeoloji ve Sanat Yayınları

KÜNDEKÂRİ USTASI

ŞABAN ŞALKIMLI

Yazı ve Fotograf: İSA ÇELİK

Kayseri'deyim. Birinci gün, Erciyes'in ve Ali Dağı'nın fotoğraflarını çektik. Ertesi gün dolandık Gesi Bağlarında güvercinlikleri fotoğrafladık. Hepsi birer anıt gibi. Yüzlerce binlerce güvercinlik. Akıllara durgunluk veren. Öylece suskun duran... Günün son ışıklarıyla gölgeleri uzayıp giden, insana ürperti ve hüzün veren; artık güvercinleri olmayan güvercinlikler...

Üçüncü gün, "Burda geleneksel mesleklerle uğraşan kimse kalmadı mı?" diye sordum. "Olmaz mı?" diye yanıtladılar. Kayserili fotoğrafçı arkadaşım, otomobilimizin direksiyonunu kıvrıp gaza bastı... Gittik, gittik ve bir yerde durduk.

Durduğumuz yer öyle bir yer. Hiç bir sıradışılığı olmayan, sıradan bir sanayi çarşısı gibi bir yer. Biraz süngüm düştü ama renk vermedim. Dur bakalım

diyorum içimden. Ne çıkarsa bahtıma. Arabadan indik, bir sıradan binaya doğru yürüdü. Sıradan dükânlar, sıradan bir yol. Sıradan, her şey sıradan... Bir kapıyı gösterdiler. Kapı da sıradan. Kapıdan baktık, adamın biri sıpaların yerleştirilmiş bir tavan göbeğinin üstüne eğilmiş bir şeyler yapıyordu. Bir güneşin üstüne eğilmiş de güneşi onarıyor gibiydi. Tepedeki sarı lamba ışığının altında, sarı-kırmızı, parıl parıl yanan bir güneş. Gözlerimi ayıramıyorum tavan göbeğinden... İçeri girdik, selâm kelâm...

Sıpalara konulmuş, yerlere atılmış, oyulmuş, yarı oyulmuş yarı oyulmamış, zımparalanmış, cilalanmış, sistrelenmiş, sistrelenmemiş, sırasını bekleyen, sırasını savmış oymalar... Yerler, masaların üstleri, köşe bucağın alet edevat dolu. Duvarlarda masaların, tezgâhların üstlerinde binbir türlü, kesici oyucu, alet var. Çekiçler, keserler, testereler, mengenerler, cetveller, masatlar,

zımpara taşları, zımpara kâğıtları, kerpetenler, pense-ler, cendereler, işkenceler, marangoz kalemleri, torna-vidalar, pergeller, rendeler, eğeler, iskarpelalar, oyma kalemleri...

Her yerlerde tavan göbeği var; duvarlarda asılı, oraya buraya dayalı, üst üste konulmuş, yan yana, arka arka-ya sıralanmış tavan göbekleri...

Ustanın adı, Şaban Salkımlı. Asıl işi marangozlukmuş. Kündekâri yapımını kendi kendine öğrenmiş. Kimse-lere bir şey sormadan. Zaten de bir şey sorabileceği, akıl danışabileceği kimse de yokmuş etrafında. Yapıl-mış işlere baka baka; eski harap evlerden sökülmüş, hurda diye atılmış, eski diye satılmış işlere baka baka öğrenmiş bu işi. Yapa boza yani. Bir aşk bir tutku biçi-minde... Her işten bir ders çıkarmalıymış. Vazgeçme-den, yılmadan uğraşmalıymış... Bu işi nasıl yaptığını soruyorum. "Ahşap fartaya furtaya gelmez", diyor ve

Kündekâri yapımını kendi kendi-ne öğrenmiş. Kimselere bir şey sormadan. Zaten de bir şey sora-bileceği, akıl danışabileceği kim-se de yokmuş etrafında. Yapılmış işlere baka baka; eski harap evler-den sökülmüş, hurda diye atılmış, eski diye satılmış işlere baka baka öğrenmiş bu işi. Yapa boza yani.

Bir aşk bir tutku biçiminde...

ekliyor, "acele etmeden ama tembellik de etmeden sevgiyle yaklaşacaksın ahşaba... Önce ahşabı seve-ceksin. Sevmeden iş olmaz, hiçbir iş olmaz... Eline aldığı ahşabı nasıl ne kadar yontacağını bileceksin. Her ağacın tansiyonu başkadır. Bilmeden, tanımadan ağaca yaklaşırsan kendini ele vermez ağaç. Elmanın huyu suyu başkadır, gürgenin başka, abanozun, gü-lün başkadır. Yeteri kadar yontacaksın, ne az, ne çok. İşe başlamadan önce bu ahşaptan nasıl ve ne yapa-cacağını bileceksin. Alırsın eline ağacı, yontar yontar-sın geriye iş çıkar..." Ürperiyorum. Neden çünkü yıllar evvel ünlü heykeltıraş Rodin'le ilgili okuduğum bir anekdot geldi aklıma. Auguste Rodin'i (1840-1917) tanıyıp tanımadığımı sordum. Tanımıyor, haberi bile yok. Anekdot şöyle: Ünlü ustaya sormuşlar, nasıl hey-kel yaparsın diye. Ustanın yanıtı: "Bir taş alırım, fazla-lıkları atarım, geriye kalan heykeldir."

Fotograflarını çekerken ter içinde kaldı. Şaban salıkımlı, inanılmayacak kadar mahcup ve mütevazı bir kişi. Yaptığı şeylerde işin yüzde birinin kabiliyet işi olduğunu, geri kalanın alın teri göz nuru ve el emeği olduğunu söylüyor.

Ben güzel işler üreten insanların ellerinden öpmeyi severim; yaşları benden küçük de olsa. Biliyorum ellerinden öptürmezdi, ben de yanaklarından öptüm ayrılırken.

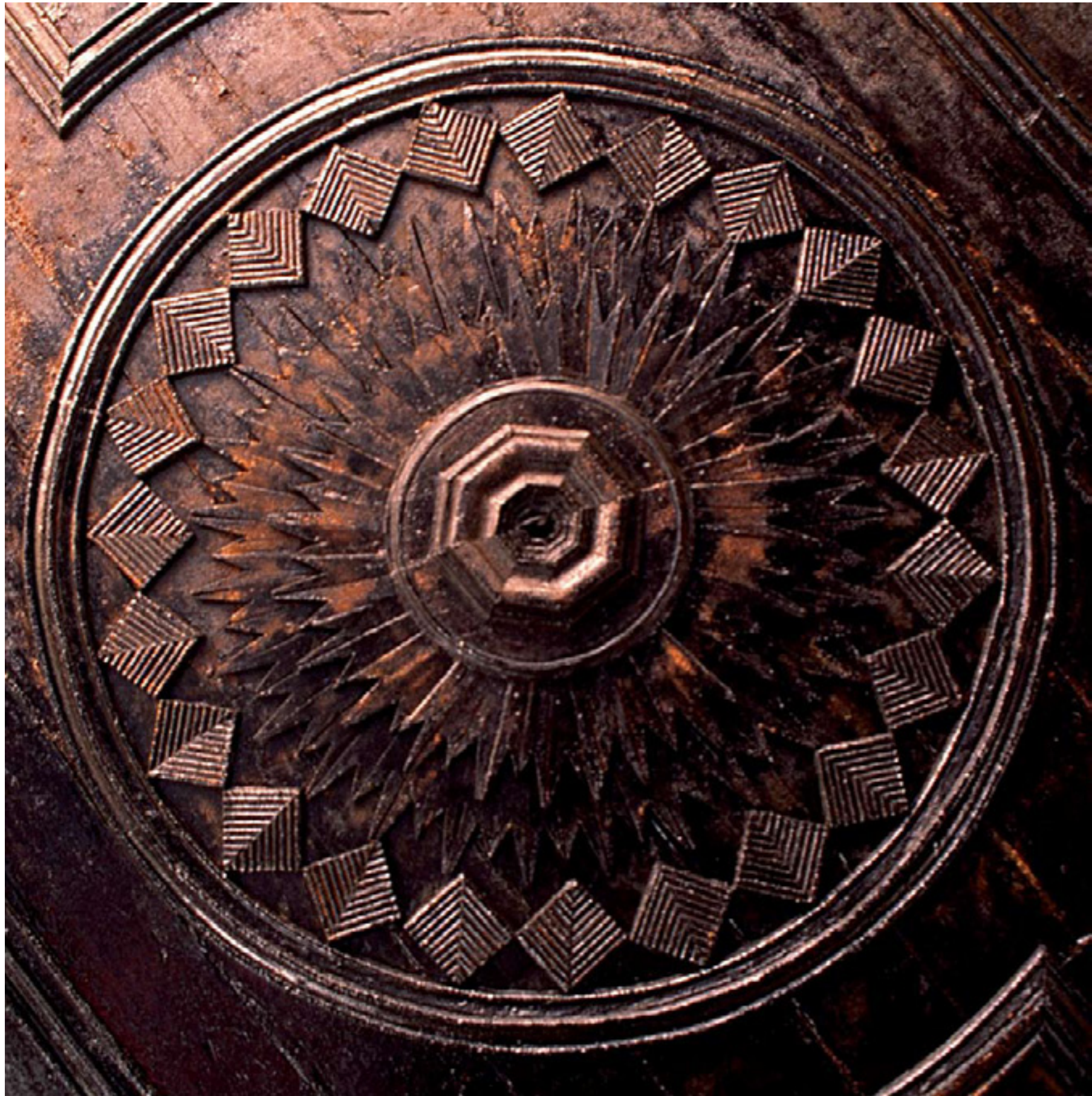
Ellerine, gözlerine beynine sağlık Şaban Usta... Sen çok yaşa...

Ağaç, taş, maden ya da benzeri sert maddelerin özel uçlu aletlerle oyularak şekillendirilmesine eskiden naht, bu işi yapanlara da nahhat denirdi. Günümüzde ise işin adına oyma, mesleğin adına oymacılık, o mesleği yapanlara da oymacı ustası deniliyor.

Alırsın eline ağacı, yontar yontarsın geriye iş çıkar... Ürperiyorum. Neden çünkü yıllar evvel ünlü heykeltıraş Rodin'le ilgili okuduğum bir anekdot geldi aklıma. Auguste Rodin'i (1840-1917) tanıyıp tanımadığımı sordum. Tanımıyor, haberi bile yok. Anekdote şöyle: Ünlü ustaya sormuşlar, nasıl heykel yaparsın diye. Ustanın yanıtı: "Bir taş alırım, fazlalıkları atarım, geriye kalan heykeldir."

Oymacılık, işin türüne göre, ağaç oyma, taş oyma, maden oyma (maden oymacılığına çalma da denir), kabartma, çarpma ve yonma diye adlandırılır. Ağaç oymacılıkta kullanılan çeşitli biçimlerde uçları olan keskin aletler, oyma kalem, minkâr, ya da şimdilerde iskarpelâ diye adlandırılıyorlar. (Eskiden iskarpelaların sapları ayrı ayrı renklerde boyanır, uçları ustanın önüne gelecek biçimde tezgâhın üstüne dizilirmiş. Günümüzde bu adet unutulmuş galiba; çünkü gezdiğim hiç bir atölyede iskarpelaların böyle dizildiğini görmedim.)

Bu aletlerin uçları, hilâl ay yani c, ayrıca u, v biçimlerinde ya da düz oluyor. Bu kalemlerin birçok çeşitleri var. Tırnak'lar, uskuro'lar, çatal'lar, sivri uçlular. Ayrı incelik ve kalınlıkta, çeşitli numaralarda kapalı oluklar. Çelik ucun arkasındaki sapları hep ağaçtan olmuştur ve genellikle de şimşir ağacından yapılmıştır.

Şimşirden yapılan madırğa denilen bir tokmak ile vurularak kullanılırmış bu kalemler.

Ağaç oymacılığında, sertçe, oyma işine uygun düzgün ağaçlar yeğleniyormuş eskiden beri. Birinci sınıf meşe en çok kullanılan ağaçmış. "Renk ahengi" için de şimşir, ceviz, kayısı, armut gibi lifli ve oymaya elverişli ağaç türleri kullanılırmış. Başka ağaçlardan oyma yapılmaz mı, yapılmış elbette ama en çok bunları severek kullanıyor ahşap oyma ustaları. Onların yanında ceviz, elma, abanoz, gül, gürgen, mahon (maun) ve başka ağaçlardan da yararlanılmaktaymış...

Tavan göbeği yapımına künde-kârî, yapanlara da künde-kârî deniliyor.

Künde-kârî, Osmanlıca tutma, kavrama, yakalama anlamına geliyormuş. Geometrik desenli ahşap parçaların tutkalsız ve çivisiz olarak bir araya getirilmesine deniyor.

En çok kullanıldığı yerler: Tavan göbeği, cami kapısı, minber, mihrap, vaiz kürsüsü, mahfil korkuluğu, kapı, pencere, balkon korkuluğu, dolap kapağı, sandık, çekmece, sehpa, rahle, kavukluk, yazı takımı vb.

Sözlüğe bakıyorum. Sözlüklerde künde-kârî'yi de bulamadım. Künde sözcüğünün açıklaması var. "Künde", Farsça bir sözcük. Eski anlamı: Kaçmalarını önlemek için suçluların ayağına bağlanan demir halka, ayak bağı imiş. Spor deyimi olarak "kündeğe getirmek", güreşte, hasmını altına alıp bir elini önden, ötekini arkadan geçirerek kilitleme biçimindeki oyun için kullanılıyor. "Kündeden atmak" ise, birini ağır biçimde yere sermek, oyun ederek yıkmak, perişan etmek demek. Mecazi anlamı da, düzen, dolap, oyun, hile.

Künde ile künde-kârî arasında bir ilişki kurulabilir mi? Künde-kârî, şekil verilmiş, oyulmuş ağaç parçalarını birbirlerini bırakmayacak biçimde geometrik ve estetik düzenlemeyle bir araya getirme, bir bütün oluşturma sanatı. Böyle olunca aralarında bir ilişki var.

Künde-kârîler bazen de kakma ustalarıyla ortaklaşa olarak çalışıyorlar ve kakmalı işler de yapıyorlarmış. Kakmalı künde-kârîlerde sedef, bağa, fildişi ile farklı renkte ve desende ağaçlar kullanıyorlarmış...

Bulunan en eski kabartmalar ve oymalar hep ağaçtan yapılmış örneklerdir. Mısırlıların ağaç heykelleri bu sanatın bilinen ve elde olan ilk önemli örnekleridir. Yunanistan yarımadasındaki ağaç ve mermer heykellere "ağaç oyma" anlamına gelen ksoana derlermiş. İtalya, Fransa ve Almanya'da ilk ve ortaçağdan kalan, ağaçtan oyularak ya da yontularak yapılmış pek çok sanat yapıtı bulunmaktadır. Bu sanat, Avrupa'da XII yüzyıl sonlarına doğru gözden düşmüş. Günümüzde, ağaç oymacılığı ve ağaç heykelleri gene aranır ve sevilir olmuştur.

Ağaç oymacılığı ve künde-kârî, ülkemizde Selçuklular döneminde gelişmiş, Osmanlılar döneminde devam etmiş...

NAMRUN

VE

VE YİTEN YAYLA KÜLTÜRÜMÜZ

Yazı: AYŞE KİLİMCİ

Tarsus dünyanın en eski ve vazgeçilmez kentlerinden biri. Anadolu'nun güneyinde, doğurgan topraklardan oluşan ovanın denizle bir araya geldiği noktada ılıman iklimiyle tarımı verimli, insanları çok renkli, töresi, söz sanatları ve yaşama kültürü cıvı cıvı, o ağır aksak makamından umulmadık ölçüde gülmeceye dayalı bir sözlü kültüre sahip bir belde. Dünyanın en eski ve mamur uygarlıklarını koynunda beslemiş olan Tarsus, derler ki dokuz kere yapıpıp bozulmuş. Yani dokuz büyük uygarlık var altta. Eski çağların büyük matematikçilerinden ozanlarından tutun, Hıristiyanlığın öncülerinden St.Paul'e, Cleopatra ile Antonius'a dek, yolu Tarsus'a düşmeyen yok. Yörük kaçıran (göçürten) sığağı bilir misiniz? Çukurovalı olanlarınız bilir, ya da orada yaşayanlarınız. Bu yakıcı, bunaltan sıcaklar salt Yörüğü değil, çoluk çocuğu yaşlısı çalışanıyla bütün bir halkı yaylaya çıkarır, kal-u beladan beri. (1945 yılında halkın üçte birinin yaylaya göçtüğü yazılı) İlk hayvan sırtlarında yapılan yayla göçü sonraki yıllarda iki yerde çay ve ihtiyaç molası verilen otobüslerle yapılmaya başlamış. Sarıkavak son mola yeri. Torosların sarp tepelerindeki bu Sarıkavak, uçurumlarından aksi seda işitilen, doğal bir klimanın püfür püfür soğuttuğu, ayranı, etiyle şan olmuş bir yer, orada ala sıcaktan sıtkınızı sıyırsınız, sonra başlar 1430 rakım yükseltideki Namrun'un saltanatı.

Eski göçlerde çocuklara beyaz takke takılırmış güneşten korusun diye, kadınlar beyaz çarşaf siyah peçe ve gün şemsiyesi kullanırmış. Halep işi kırmızı yemeniyle (bir tür ayakkabı) hayvana binerlermiş. Varsıl kadınlar ipek maşlahlarla at sırtında yolculuk edermiş. Atları süslü, eğerliymiş onların, kamçıları da olurmuş, şemsiyeleri de. İşini boşlayamayan adamlar ancak hafta sonu yahut birkaç haftada bir çıkarmış yaylaya ve gelişlerini tabanca atarak duyururlarmış eve. Onların da varsıl olanlarının dökümlü şalvar ceplerine su nakış çekilirmiş, bastonlarına çakıyla desen vurulmuş. O dönem ne oteli var Namrun'un ne bildik lokantası. Şimdi ama, her şey asri, son sistem. Önceleri altı ayı bile geçermiş yaylada yaşanan zaman. Öyle ki çocukların kaydı Namrun'daki okula alınır, kış iyitten kışlayınca nakl-i hane yapılır, çocuklar kışlık okula kayıt göçürürmüş. Elbet iner inmez dönüşün hararları düzülmeye başlanırmış, bütün kış yazın şekeri sabunu pirinci hazırlanırmış. Namrun çarşısından salt et, tereyağı, peynir satın alınırmış, gayrısı aşağıdan, Tarsus'tan getirilirmiş. Eksik kalanı şehirdeki erkekler yük halinde gönderirmiş otobüslerle. Önceleri otobüsle gelinen Sarıkavak'tan öteye at sırtında göçülürken, artık yolun tamamı motorlu taşıtlara açık ve bayındır. Yük ve insanı bir arada taşıyan kamyonların, "complet" tutulan taşıtların yerine son on yılda çağdaş otobüsler dolmuşlar çalışmaya başladı.

Yerleri numaralı otobüslere itibara göre oturulmaktan artık her evden bir ya da iki özel araçla gününbirlik

Eski göçlerde çocuklara beyaz takke takılırmış güneşten korusun diye, kadınlar beyaz çarşaf siyah peçe ve gün şemsiyesi kullanırmış. Halep işi kırmızı yemeniyle (bir tür ayakkabı) hayvana binerlermiş. Varsıl kadınlar ipek maşlahlarla at sırtında yolculuk edermiş. Atları süslü, eğerliymiş onların, kamçıları da olurmuş, şemsiyeleri de.

bile gidilmeye başlandı Namrun'a...

İkinci Dünya Savaşı sonu Tarsus-Pozantı yolundan yararlanarak Keşbükü yerine Bayramlı, Karageçit, Darıpınarı, Atdağı yolunu izleyen yeni yol taşıtlara açıldı. Seksen km.lik yolu artık bir saatte alıyor insanlar. Tarihe karışan hayvanla taşıma (kiracılık)la birlikte yol boyu hanları, yolun gidişatı değişmiş, Ulaş'ın altındaki Ayrılkdere'de ekşiye tehlikesi olay olmuştur. Eskinin günboyu süren birkaç molayla güçbela biten yolculuğu, artık bir saate iniverdi. Sayısı giderek artan otel,

konaklama yeri, lokanta, fırın, kebabçı, tatlıcı, internet kafe, doktor, sinema, lunapark ve olimpik havuz görkemli göreseli bir tatil kasabası oluşturmuştur. Yeni gelene evvel göçenin yemek ikramı, yükü gelenlerin komşusuna gelen sebze meyveden dağıtması adetleri sona ermiştir, aşağının yiten birçok adeti gibi. Cumaları sağılan sütün komşulara bedelsiz dağıtım adeti de yitip giden an'anelerdir, şimdi aşağıda olduğu gibi her şey satlık...

Yılın yarısı bir süreye yayılan yaylacılık şimdilerde üç, bilemediniz dört ay. Eskiden yalnız Tarsusluların, kökten sürme olacak illa ki, geldiği Namrun'a artık köylüler de Adanalılar da itibar etmekte. Köylü dediğim kasabaya yeni gelenler. Adanalıların Bürücek Yaylası yerine Namrun'u yeğ tutması yeni yol, gani kazanç ve güzel Namrun nedeniyle.

Önceleri bucak merkezi eski yol üstündeki Sarıkavak'tayken artık Namrun yazlı kışlı bucak merkezi diye orasıdır. Hafta sonu iyice kalabalıklaşır Namrun. Çalışanlar gelir ve döner.

Eskiden bir çıktı mıydı geri göçe kadar şehre dönüp bakmayan kadınlar artık sıkça alışverişe gidip izinin üstüne geri dönmekte.

Yaylaya çıkmanın lüks değil gereksinim olduğu inanişıyla yayla büyümüş yeni evler yapılmış yerin değeri artmıştır. Bu yakın kentli kasabalı ilişkisi köy evlerine ve düşünce sistemine de aşağının ölçülerini

getirmiştir. Cumayakası, Çarşıyakası, Kaleönü ve Kaleardı, Çayirekinliği, Göpder, Cumayakası gibi semtler arasında belediye otobüsleri çalışmaktadır. Kiracılığın sıkça komşu değiştirmesi, yayla süreminin kısa tutulması, evlerin kendine yetmesi, erkeğin çarşı kadar evini de yeğ tutması komşuluğun ve eski ilişkilerin zayıflamasını getirmiştir elbet.

Yaylaya ilk çıktığımda kasabın önüne asılı urgan gibi bağlanmış bağırsağı ve açarak asılmış kuzu gömleğini gördüğümde dehşete kapılmıştım. Ama sonradan hem bumar dolmasının hem kuzu gömleğiyle pişen ciğer sarmanın, bi kuyruk bi ciğer dizilen şişte ciğerin tadının, yayla işi ilişkisinin, küncülü tırnak ekmeğinin,

sıkmanın, görkemli lahmacunuyla kebabının, avuç içine siğan topak patlıcan dolmasının, babugannuşun, tırşik çorbasının, yüksük çorbasının, bulgur siraysirin, humusun, vartabit paçasının, acebeğin, övelemeçin, bulgur lepesinin, kerebiçin, karakuşun, mamülün bilicisi olacaktım. İlle küflü çökeleğin. (Ege'de ona kirli hanım peyniri de diyorlar). Kemmonuynan duzuynan bililanın da... (Bilila: İyice haşlanan nohutun kimyon ve tuzla, ağzı kapalı emaye kovalarda satıldığı)

Çarşının şingir mingir bir seyyar satıcısı da demirhincici ve boyan şerbetçidir. Sirta alınan pirinç güğümdeki bu faydeli (!) şerbetler satıcının beyaz önlüğünün bel kısmında taşıdığı oyuklu bardaklıktan alınan ve

ibrikte taşıdığı suyla yıkanırken bardağa, omzunu öne eğerek çalımla dökülür. Peşkirle de elini kurular. Namrun çarşısının karsambaçı da ünlüdür. Dağ doruğundan (Toroşların mercimek yaylasından, oradaki obruklardan) getirilen kış karı, aşağıda kılıçla kesilir, kalaylı bakır malayla özenir, bakır minik tabaklarda üstüne turunç yahut vişne reçeli dökülerek, minik bakır kaşıklarla önünüze konur. Alayışı olmayan dükkânlarda, tahta yahut hasır iskemlelerde oturup kaşıklarınız karsambaçınızı yani kar dondurmanızı... Üstü gül nakışlı un hararları da bura işi. Bandırma da burada batırılır. Güzün, geç baharda yani s...git çiçekleri kuru toprakta yeşilsiz yapraksız

boyverip de diyeceğini ahaliye fışıldarken, hani elmalar, üzüm dalında ballanır, cevizler yağlanıp mırılarken bir hareket, berekettir çöker yaylaya. Bandırma batırılacaktır. Taze ceviz ve fındık iplere dizilir, üçlü çatal dallara asılır, tahta kürekle çevire evire pişirilen paluzaya batırılır, bir batırılır sonra haydarı çağırırsın gelir, üfürür, bir daha batırırsın gene gelsin haydar, haydar dediğim de sabah yeli, hızlı esen, kurutan, insanı diriltten, bandırmayı diniz uykuya yatıran... Sabahın kör karanlığında yapılı bandırma ve erkekler uzak tutulur, haydar gelmez yoksa çağırıldığınızda. Üçüncünün ardından artık salınmaya bırakılır dalda. Bu yayla şenliğinin en güzel yanı paluzanın yapılacağı pekmezin kaynarken üstüne biriken köpüktür, bir yaprak koparıp bükerek, o kıvrık kaşıkla köpükten çalıp da yemesidir bir de bandırmadan damlayanları parmakla yalamasıdır. Henüz yumuşakken çalıp kesmek tadına bakmaktır...

Yılanıyastığı denen zehirli bitkinin (ki, tirşik çorbası da bundan yapılır, her derde devadır) kırmızı kozalağının suyunu rendelenmiş ev sabunu ve iri döğülmüş leblebiyle karıştırıp, hamamda gözenekleri açılan yüze sürüp bekletir, sonra da oğarak çıkarır Namrun kadınları. Ardından zeytinyağına limon suyu karıştırıp yüzlerine sürerler. Şıkırdar yüzleri, öyle güzeldir. Ama Kale Köyü kadınlarının evleri de daha eşikten şıkırdar, onlar kadar hünerlisini temizini görmedim, onca yer gezdim de...

Humus, haşlanmış nohutun dibi yuvarlak özel tenceresinde evire çevire döğülüp, tahin sarmısak ve ekşiyle özenip, ılıkken üstüne yağ yakılıp, istenirse yağa pastırma sucuk eklenip öyle yakılıp, en üstüne de kimyon, sumak, maydanoz eklenerek yenen salata/yemeğin şahıdır.

Namrun'un Sadiye Köyü bir Çerkes köyü. Köyün kendi güzel, insanları güzel, açık ekmekte onların üstüne yok, konukseverler, semaverleri ve koca karınlı çaydanlıkları da pek güzel. Nakışlı keçeleri, töreleri kendileri kadar güzel. Kesimleri de farklı, ince uzun, sarışınlar.

Eskiden at kılı kullanırmış ünlü oyaacılar, ipek ibrişimle işlerlermiş. Atın kuyruğunu düğüm edermiş erkekler, oyaacılar hızlılık (!) etmesin diye. Şimdi naylon ibrişimle hallediyorlar. Parmak üstünde işliyor sonra çeviriyorlar oyayı. İçinin tohumu dışının çerimiyle bir anda açıyor sanırsınız az sonra kokusunu da salacak o sümbül yahut kütüle...

Namrun kadınlarının oyaları satılık falan olmaz, ısmarık olur, çok beklersiniz. Yaylanın köşk tabir edilen üstü örtülü üst kat terasında ya da püfür püfür çardak altında, hafiften kaymış elbet kıyısı oyalı başörtüleri başlarında, kulaklarında yirmi iki ayar küpeleri, tiril tiril, tahtaları ovulmaktan sararmış evlerinde ellerinde rengarenk çiçek oyalarıyla yağlık üstüne yahut ip üstüne kırk oya dürterken hatırlıyorum onları hep.

Bu dağlarda, Torosların bu yüksek tepelere kurulu yayla köylerinde kadınların bir diğer hüneri de iğneyle çiçek açtırmaları, yani iğneoyası dökmeleleri. Bu oyaacı kadınlar oturaklı, gölgeli konuşan, hükümet gibi hatunlardır hep, zorplu, çalımlı. Evleri arı silidir tertipli temiz, dillerinden sözün ellerinden hünerin türlü dökülür, bayılırım. Onlarla ilk tanışıklığım, yeni gelinen ev oturmasında oldu. Saçlarını çapıt oyalı bir yağlıkla kundaklamışım, gittiğim yerde kime rastgeleceğimi bilsem hiç öyle eder miydim. Örüp başıma dolar idim. Şöyle kındırık (hafiften kapalı,göz ucuyla) baktı bana o üç hatunun biri, elinde de iğnesi, oyası, kucağında ibrişimleri, ha babam de babam iğne dürtüyor: "Gelin gelin" dedi, "anan sana iğne dürtmesini hiç mi belletmedi a kızım?" Nasıl diyeyim, anam bana safi kalem dürtmeyi belletti diye, desem ne hükmü olacak? Sustum. "Yağlığını al gel, sana gelin andacı bir oya çeviriveriyim" diye lutfetti.

Namrun kadınlarının oyaları satılık falan olmaz, ısmarık olur, çok beklersiniz.

Yaylanın köşk tabir edilen üstü örtülü üst kat terasında ya da püfür püfür çardak altında, hafiften kaymış elbet kıyısı oyalı başörtüleri başlarında, kulaklarında yirmi iki ayar küpeleri, tiril tiril, tahtaları ovulmaktan sararmış evlerinde ellerinde rengarenk çiçek oyalarıyla yağlık üstüne yahut ip üstüne kırk oya dürterken hatırlıyorum onları hep. Bu oyalara, Sebil yaylasında yapılan yağlık camekânlarında saklanır, önü camekânlıdır üstten açılır, kilitlidir, altta da minicik çekmecesine vardır, anahtar orda saklanır. Kız beşikte, yağlık camekânda denir, düğünde dağıtmalık yağlıklar başka nasıl bitecek yoksa? Adları da bir şingirdaklı ki; zilli maşa, hanım kirpiği, kütüle, çark-ı felek, dilber gerdanı, Zeki Müren'in kaşları, elti eltiye küstü, sevda ateşi, asker hesreti, dilrûba, papatya, sevda çiçeği,

mor zümbül, adayla, biber oyası, yetim kızın gözyaşı, su damlası, kız çeyizi, yediveren, damat bohçası, karanfilli, küpe çiçeği, zerdali, çemenzar, kuşdili, neylüfer, mor mevşe, Türkan Şoray'ın kirpiği, Hülya Avşar'ın kaşları, çimdik oyası, gamzeli, zülüflü, katmerli, oğlan coşturan, gelin kız ağlatan, çıtırık, cimcime, limon çiçeği, serhoş bacağı, günâşığı, camgüzeli, küçük orospu, katmerli, akıllı, bekar biti, şakşaka veren, ay yıldız, acem borusu, karadut, gelin parmağı, zilifli, gözyaşı, koncalı, boncuklu, papatya, dört yapraklı yonca...

Altın alta işleyen gülmece damarına dikkat buyurunuz... Kaynanaya armağan edilen oyanın adı biberli, minicik Arnavut biberi, tıknaz, yapracığı da var, kaynana için, ağız tadına bakar mısınız, ilk günden daha acı biberle ağız tatlandırıyorlar.

Eskiden at kılı kullanırmış ünlü oyaacılar, ipek ibrişimle işlerlermiş. Atın kuyruğunu düğüm edermiş erkekler, oyaacılar hızlılık (!) etmesin diye. Şimdi naylon ibrişimle hallediyorlar. Parmak üstünde işliyor sonra çeviriyorlar oyayı. İçinin tohumu dışının çerimiyle bir anda açıyor sanırsınız az sonra kokusunu da salacak o sümbül yahut kütüle...

Iğneoyası çiçekler biraz kalınlıktır iğneyle para keselerinin boğum kordonu ucuna da yapılmış eskiden. Gümüş kakmalı bastonlarla cuma pazarı gezen ağaların dökümlü şalvarlarının cep kıyısına bile çekilirmiş hafif oyalara...

Nasıl bir kültür mozaiki şu Tarsus. Bütün kentlerimiz öyle elbet, hele güneyin Adana'sı Antakya, İskenderun ve Mersin'i... Ama benim Tarsus'um bu altın halcanın yüzük kaşındaki mücevher. Niyeyse az biliniyor, üstünün pusu sisi parlatılmıyor, görkem ve göresesiyle hak ettiği yere oturup çalınlanmıyor, bunu istemiyor bile... Tıpkı il olmaya da yüz eğmediği gibi...

Belki güzellerin kaderidir bu, hangi güzel ben güzelim diye ortalıkta çığırır? Bilen bilir, gören tartan göz fark eder, erbabi anlar...

Tarsus'tan geçtim, Namrun yaylası mutlak görülmesi, bilinmesi, bir soluk yaşanması gereken güzelden öte bir yer.

Yaylalarda hâlâ yaşayan, yok oluşa direnen töreler, geçimler, halk usulleriyle de ezber edilmesi gereken bereketli, kutlu bir yer...

Yazı: AYŞE YETMEN

UNESCO tarafından 1985'te Dünya Mirası Projesi kapsamına alınan Zeyrek, 1975'ten bu yana da SİT alanı içinde. Yedi Tepeli Şehrimizin dördüncü tepesinde yerleşmiş, Bizans ve Osmanlı'nın harman olduğu bu dik yokuşlu tarihi semtin bağrında neler neler gizli.

Zeyrek, "akıllı, zeki" anlamına gelmekte; adını 15. Yüzyılda bu semtte müderrislik yapan Molla Zeyrek Efendi'den almaktadır. Şimdiki adıyla Zeyrek'in, fetih-ten önce anıtsal kiliseleri ve yapılarıyla tam bir Hıristiyan yerleşim yeri olan soylu bir mahalle olduğu anlaşılmaktadır. Tarihi-kültürel mirası ve mimarisıyla eşine az rastlanır bir semt olan Zeyrek, SİT alanı kapsamına alınincaya dek pek çok tehlike atlatmış; yangınlardan

Mahalle, üflesen yıkılacak evlerin yanı sıra, UNESCO tarafından onarılmış ya da korumaya alınmış yapıların karşında, bu ilgiden mahrum bırakılmış ancak, sahipleri tarafından büyük yaftalarla binanın geçmişi anlatılmaya çalışılarak çığlık çığığa yardım dileyen viran yapılarla dolu halde...

nasibini alarak, bir zamanlar merdivenleri silinmeye kıyılmayan konaklar tahrip olmuş ve burada yaşayanlar zaman içinde yoksullaşmışlar. Şimdilerde bir odasında 5-10 kişinin yaşadığı devasa konaklarda bir vakitler ancak, 3-4 kişilik aileler yaşamaktaymışlar.

Semtın önemli binalarını bir arada görebilmek için ana caddede üzerindeki Şebsefa Kadın Camii'nin karşındaki yokuştan tırmanmak gerekiyor. Yokuşu tırmanırken, burayla ilgili eskilerin cahilliği ile alay ettikleri kişiler için "serçeden başka kuş, Zeyrek'ten başka yokuş tanımaz" dedikleri bir deyiş gelip takılıyor aklımıza.

Yokuşun hemen üzerinde eski bir Osmanlı yapısı karşılıyor bizi; Zembilli Ali Efendi Mektebi. Mektebin bahçesinde mezarı bulunan bu zat, II. Beyazıt

İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet tarafından patrik olarak atanan Gennadios'un Bizans'ın son dönemlerinde burada görevli bir din adamı olduğu bilinmektedir. 1204'deki Latin işgalinin olumsuz etkileri nedeniyle, "Osmanlı sarığını Katolik serpuşuna tercih eden" Ortodoks din büyüklerinden olan Gennadios, fetihten sonra Fatih tarafından çeşitli hediyelerle de taltif edilmişti.

döneminden başlayarak Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk hükümdarlık yıllarında şeyhülislamlık yapmıştı. Aydın bir din adamı olarak bilinen Ali Efendi, konağının penceresinden, halkın dilekçelerini alabilmek için sarkıttığı zembili ile ünlendiği için adı Zembilli Ali Efendi'ye çıkmıştı. Okul'un güneyine doğru gidildiğinde Kadınlar Pazarı'yla, onun solunda da ünlü Çinili Hamam'la karşılaşıyoruz. Bir Mimar Sinan eseri olan Hamam, Kaptan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa hayratıdır. O yıllarda hayır edenin adından ötürü Hayreddin Hamamı da denilen, hamamın kapısının önünde, yıkanmaya gelen bir kişinin giysilerini çaldıkları için iki tellağın asıldığı da rivayet olunur. Hamamın yanında Şeyhülislam Çivicizade Mehmet Efendi'nin kızı Ümmü Gülsüm tarafından yaptırılan Çivicizade Camii vardır. Camii yaptırının adıyla yani Ümmü Gülsüm adıyla da bilinir. Buradan geri dönüp, ilerlediğimizde ana caddeden epeyce yüksekte Bizans döneminden günümüze kalabilmiş en görkemli kiliselerden biri olan Pantokrator Manastırını (şimdi Zeyrek Camii) görüyoruz. Manastır Kilisesi esasında üç kilisenin bir araya gelmesinden meydana gelmiştir. Üçlü yapı, Ayasofya'dan sonra, ayakta kalabilen en büyük kiliseyi oluşturmaktadır. İlk kilise olan Pantokrator (Kadiri Mutlak İsa), İmparator II. Komnenos'un karısı Kraliçe Eirene tarafından yaptırılmış, onun ölümünden sonra ise, İmparator karısı için Meryem'e adanan ikinci bir kilise inşa ettirmişti. Birbirine çok yakın olan bu iki kilisenin birleştirilme fikri, İmparatora eski kilise ile yeni kilise arasına bir mezar şapeli de yaptırma kararını aldırması, böylece Pantokrator Kilisesi, üç kiliseden oluşan devasa bir yapıya dönüşmüştü

İstanbul'un fethinden sonra, Fatih Sultan Mehmet tarafından patrik olarak atanan Gennadios'un Bizans'ın son dönemlerinde burada görevli bir din adamı olduğu bilinmektedir. 1204'deki Latin işgalinin olumsuz etkileri nedeniyle, "Osmanlı sarığını Katolik serpuşuna tercih eden" Ortodoks din büyüklerinden olan Gennadios, fetihten sonra Fatih tarafından çeşitli hediyelerle de taltif edilmişti.

Mimar Nikeforos tarafından inşa edilen bu Manastır Kilisesi, Bizans yapı tarzının tüm özelliklerini taşımaktadır. Pantokrator'un iç bölümünün her yanında Bizans mimarisinin ağır kütleli görünümü kendini hissettirmektedir.

Çırçır Caddesi yönünde Pantokrator külliyesinin parçalarından biri olan, Şeyh Süleyman Mescidi yanı başındaki arsa gibi metruk, bakımsız bir durumdadır.

Çırçır meydanında Barok bir çeşmeyle karşılaşıyoruz. Haydar semtine inerken sağda, Kaptan Paşa adıyla da bilinen Divittar Keklik Mehmet Camisi vardır. Onun hemen karşısında onarım görmüş sivri kemerli bir Osmanlı çeşmesi yer alır. Kazandığı paraları hayır işlerine harcayan Mehmet Usta yazı malzemelerinin içine konduğu muhafazaları yapan bir kişi olduğu için kendisine Divittar denmiştir. Bu hünerli usta öylesine değerli kutular yapmış, yazılar yazmış ve hayırlar işlemiştir ki, adı bu sayede yüzyılların ötesinden ta bugünlere ulaşmıştır.

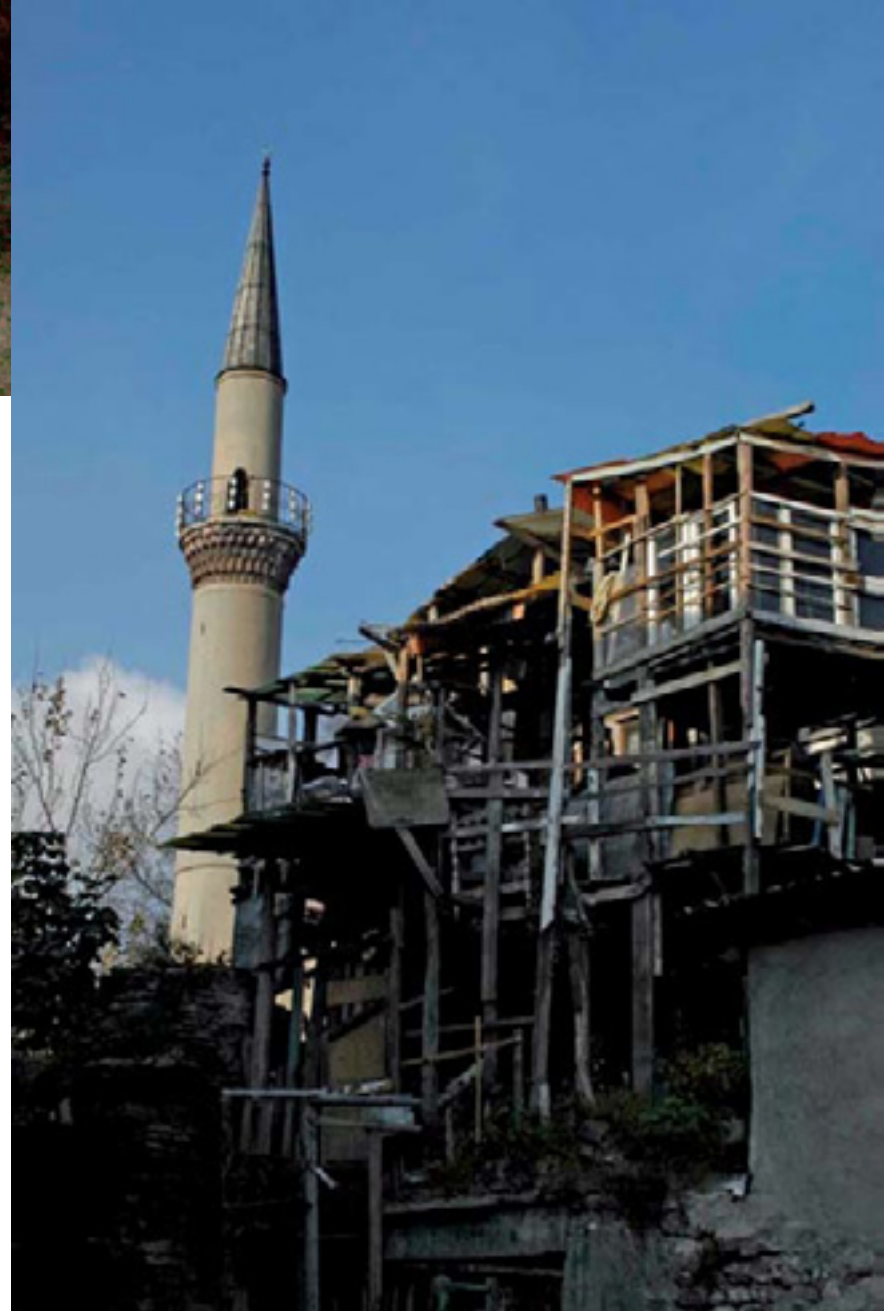
Fetihten sonra tümüyle camiye çevrilen kilisenin şimdi sadece güney kısmı cami olarak kullanılmaktadır. Bu anıtsal yapının cami olarak kullanılan bölümünün iç düzenlemesinde oluşturulan ahşap hünkâr mahfilinin işçiliği muhteşem. Caminin minaresi ise, güney köşede yer almaktadır.

Dört-beş yıl önce kısmi bir tamirat gören bu görkemli yapının daha önceki durumu, kırık camları, içini bürüyen otlarıyla yürekler acısıydı. Yapılan onarımdan sonra, özellikle ana kubbe eski görkemli haline benzetilmeye çalışılarak doğru düzgün bir konuma getirilmiştir.

Bir başka yapı ise, mahallenin çöplüğü haline gelmiş bulunan Uşakkizade Mehmet Efendi Konağı'dır. Şimdiki haliyle üflesen yıkılacak durumda olan binanın yanındaki türbe de Mehmet Efendi'nin türbesidir.

Kasap Camii Sokağı'na geldiğimizde, burada çok eski bir camii ile karşılaşıyoruz. Kasapbaşı Timurhan'ın oğlu Hacı Ali tarafından yaptırıldığı rivayet edilen Kasap Demirhan Camisi. Demirhan'ın mezar taşından buraya 1454 yılında defnedildiği anlaşılmakta.

Çırçır Caddesi, Küçük Mektepli Sokağı'nda karşımıza çıkan Hacı Hasan Camisi'nin kırmızı beyazlı taş işçiliği ile dama taşı gibi işlenmiş, görülmeye değer bir minaresi vardır. Cami'ye, eğimli arazi üzerinde olduğu için minaresi eğri görüldüğünden "Eğri Minare" de denilmektedir. Caminin adı Hacı Hasan olmakla birlikte yaptırın torunu Rumeli Kazaskeri Mehmet Efendidir. Dörtgen düz çatılı cami 1852 yılında bir yangın geçirmiş ve onarılmıştır. Caminin avlusunun sokağa bakan köşesinde bulunan küp şeklindeki su dolabının hemen yanında bir köşe çeşmesi vardır.

Pantokrator'un arka sokaklarında, apartmanların arasında sıkışmış kalmış son derece sevimli bir bina vardır. "Her Şeyi Gören İsa" anlamına gelen Pentepoptes Kilisesi ya da Eski İmaret Camii... Kiliseden camiye çevrilmiş bu yapı, Komnenos Hanedanı'nın kurucusu olan Aleksios Komnenos'un annesi, İmparatoriçe Anna Dalassena tarafından 11. yüzyıl sonlarında yaptırılmıştır. Oğluyla saltanatı paylaşan İmparatoriçe ömrünün son yıllarında bu kilisenin manastırına kapanmış ve öldüğünde de buraya gömülmüştür.

Kilisenin on iki köşeli kasnak bir kubbesi vardır. Bu Kubbenin her yüzündeki pencereleri nedeniyle Kilise, epeyi ışık almaktadır. Bu pencerelerden bazıları Osmanlılar zamanında değiştirilmiştir.

Kilise fetihten sonra medreseye dönüştürülen Pantokrator Kilisesi'nin imareti olarak kullanılıyordu. Fatih Sultan Mehmet kendi külliyesini yaptırdığı burası cami oldu. Adı da Eski İmaret olarak kaldı.

Pentepoptes'ten çıkıp Şair Baki Sokağı'ndan biraz ileri gittiğimizde solda, Esrar Dede Sokağı'na komşu, Âşık Paşa Camii'yle karşılaşıyoruz. Osman ve Orhan Gazilerin döneminde yaşamış bir ozan olan Âşık Paşa'nın asıl adı, Ali'dir. Şairin "Paşa"lığı ise ailenin ilk erkek evladı olmasından ileri gelmektedir. Torunu, Âşıkpaşazade adıyla da tanınan Derviş Ahmed Âşiki'dir. Teravîh-i Al-i Osman'ının yazarı olan Âşıkpaşazade bu camiyi dedesi için yaptırmıştır.

Zeyrek'e gelmişken Haydar semtinden söz etmeden geçemeyiz. Adını, Kanuni Sultan Süleyman'ın vezirlerinden biri olan Haydar Paşa'dan alan semt, çok renkli görüntüleriyle çıkar karşımıza.

Mahalle, üflesen yıkılacak evlerin yanı sıra, UNESCO tarafından onarılmış ya da korumaya alınmış yapıların karşısında, bu ilgiden mahrum bırakılmış ancak, sahipleri tarafından büyük yaftalarla binanın geçmişi anlatılmaya çalışılarak çığlık çığlığa yardım dileyen viran yapılarla dolu halde...

Semtın çocukları fena halde grafiti sever. Duvar yazılarını okuyarak mahalle hakkında bilgi edinmek çok kolay. Özellikle de adlara, daha doğrusu lakaplara bakıp hangi bölgede kimler yaşıyor anlamak mümkün. Oyun alanlarından yoksun çocukların top oynamaya çalışma sevdaları da mahallenin tuzu biberi gibi...

Biraz evvel gördüğümüz kiliseye (Pentepoptes) çok yakın olan Haydar Caddesi Fatih semtinin merkezini Haliç kıyılarına bağlayan üç ana caddeden biri. Buradan ilerleyerek, yıkılmış olmasına karşın güzelliğini koruyan Haydar Hamamı'na geliyoruz. Adını Haydar Paşa'dan alan bir diğer eser de yalnızca yan duvarı ayakta duran Haydar Mescidi. Paşa'nın hayır eserlerinden biri olan medrese de harap bir halde ancak, büyük bir bölümü hâlâ ayakta. Haydar Paşa

Medresesi bir Sinan yapısı. 1563 yapı-
mı olduğu tahmin edilen binanın ka-
pısı sokak tarafında; çokgen bir kasnak
üstüne oturtulmuş kubbesi olan yapı-
nın onarıma ihtiyacı var. Eser, bu haliyle
bile çevresine artı değer katmakta.

Yukarıda sözünü ettiğimiz Aşıkpaşazade
Camii'nin biraz ilerisinde şirin bir tekke
ve Tahir Ağa Camisi'yle karşılaşıyoruz.
Saray kapıcıbaşlarından, sürre emin-
liği de yapmış Tahir Ağa'nın gövdesi
Şam'da kalmış; türbede sadece başı gö-
mülü imiş. İstanbul'daki türbelerinin
bazılarında sadece "baş" ve "gövde"nin
bulunması Osmanlı'nın yönetim anla-
yışındaki bir uygulama nedeniyledir.
Bir yerlerde başı vurularak idam edilen
kişinin gövdesi çoğu kez orada bırakı-
lırken, başı, infazın kanıtı olarak saraya
getiriliyordu. O günün koşullarında ke-
sik baş, bozulmaması için bal dolu bir
kavanozla İstanbul'a taşınırdı.

Zeyrek'in içinden geçen Haydar Cade-
si, Haliç kıyılarına ulaştığında , tiyatro
oyunlarına konu olmuş meşhur Cibali
Karakolu'nun yeni binası arzı endam
etmekte. Karşıda tombul ve kısa mi-
naresi ile Bıçakçı Alaaddin Camii vardır. İkinci Beyazıt
döneminde yapıлып,1868 yılında yenilenen bu küçük
semt camisinin kendi değil ama önündeki 19. Yüzyıl
çeşmesi ilginç Çeşme II. Abdülhamit döneminde,
1893 yılında yaptırılmıştır. Burada yeraltında kalmış
bir ayazmadan da söz edilmektedir.

Bölgede görülmesi gereken yapılardan biri de
Yarhisar ya da Mustafa Muslihiddin Camisi'dir. Şeb-
nem Sokağı'nın Kadı Çeşmesi Sokağı ile kesiştiği
noktada bulunan Camii kayıtlara göre 1461'de inşa
edilmiş, fetihten sonra İstanbul'da yapılmış olan
ikinci camiidir. Yirminci yüzyılın başlarında büyük
bir yangın geçirip harap olan camii, 1955 ve 1981
yıllarında pek de başarılı olmayan onarımlardan
geçirilmiştir. Yakınlarda ise, Şeyhülislam Ahmet
Müid Efendi tarafından yaptırılan ve onun adını ta-
şıyan medresenin yıkıntısıyla karşılaşıyoruz.
Sahile inmek için önümüze çıkan yokuşlardan
tesadüfen seçilen biri, Sevgili Yazarımız Orhan
Kemal'in adı verilen Sokaklara götürüyor bizi.
Orada, Yazarımızın 16 yıl süreyle yaşadığı ve do-
yumsuz eserlerini kaleme aldığı küçük mütevazı
evini görüyoruz. Bu rastlantı, gezinin sonunda
bizlere sunulan hoş bir armağan gibi...

Haldun Hürel'in "İstanbul'u Geziyorum Gözlerim
Açık ve Murat Belge'nin İstanbul Gezi Rehberi
adlı kitaplarından yararlanılmıştır.

Semtin çocukları fena halde grafiti sever. Duvar yazılarını okuyarak mahalle hakkında
bilgi edinmek çok kolay.

Nevşah Fidan... 0 bir "dönüştürücü nefes" uzmanı, yaşam ve nefes koçu, Transformal Nefes Tekniğini dünyada uygulayan en başarılı ilk 5 eğitmeninden biri ve NFS Master Academy'nin kurucusu... Felsefesi: Nefesinizi değiştirin, hayatınız değişsin! Nevşah Fidan'ın eğitimlerine, seminerlerine katılan, "doğru ve tam nefes" almayı öğrenerek nefesinin farkındalığınavaranlar hayatlarında da işte tam bunu yaşıyor: Daha sağlıklı, daha huzurlu, daha bereketli, daha mutlu, daha genç ve canlı!..

Yazı ve Fotoğraf: ÇİĞDEM KÜPÇÜ

Nefesimizi, nefes alışkanlıklarımızı değiştirmek hayatımızı nasıl değiştiriyor?

Sınırlayıcı nefes alışkanlıklarımız yaşamımız boyunca yaşadığımız tüm limitlerin, problemlerin, sıkıntıların, hatta hastalıkların kökündeki ana neden... İnsanın zihnindeki negatif bir düşünceye odaklanma, negatif bir duygu içerisinde olma veya sisteminde herhangi bir negatiflik gibi doğal olmayan, hastalıklı bir durum yaratabilmesi ancak nefesini tuttuğu zaman mümkün. Buradan da anlaşılıyor ki, eğer bizler doğal ve almamız gerektiği gibi nefes alsaydık -yani limitleyici nefes alışkanlıklarımız olmasaydı- negatif duygu ve düşüncelerimiz de olmayacaktı.

Hepimiz bir bebekken doğru nefes alabiliyorken, büyüdükçe nasıl oluyor da nefes alışkanlıklarımız farklılaşıyor? Hangi nedenler bizlerin yanlış nefes almasına yol açıyor?

Aslında her şey... Aile içerisinde yaşanan olaylardan sosyal ilişkilere, iş ilişkilerimizden kendimizle olan ilişkimize kadar her şey, her türlü durum ve düşünce nefes alışkanlığımızı kısıtlayabilir. "Yanlış nefes" dediğimiz şey, doğal nefesin dışındaki tüm nefes alışkanlıklarını içeriyor. Belki de "yanlış nefes" yerine,

"doğal olmayan nefes" demek daha doğru...

Nefesi yanlış kullanmak kişilerin hayatında ne gibi kötü sonuçlar doğuruyor?

Doğal olmayan nefes alışkanlıkları, doğal olmayan yaşam koşullarını ve durumları da beraberinde getiriyor. Örneğin öfke, sinir, sıkıntı, korku vs. doğal duygular değil. Bir kişi bu duyguları hissedebilmek için nefesini tutmak ve epey enerji harcamak zorunda. Oysa nefesi açık olan ve doğal nefes alan kişiler, tıpkı

hepimizin çocukluğunda olduğu gibi sıkıntı, stres, huzursuzluk gibi duyguları isteseler de hissedemezler. Bugün tıbben de bilinen 40'ın üzerinde anarobik hastalık var. Bu hastalıkların başında kanser geliyor ve bu tür hastalıkların en önemli özelliği oksijenin bulunduğu ortamlarda var olamamaları. Yani bir hücremizin içerisinde kanser olabilmesi için neler gerekiyor? Bizim limitleyici nefes alışkanlığımızın olması, yani bu hücrenin içinde yaşam enerjisi, oksijen kalmamış olması... Kişi, nefesi ne durumda

Nevşah Fidan ve “nefes” ile gelen mucize...

olursa olsun açıldığı ve doğal şekilde akmaya başladığı zaman hastalıkları da kendiliğinden yok oluyor. Çünkü bedenimizde oksijen, nefes ve yaşam enerjisi varsa hastalık yaşamıyoruz.

Peki toplumların hayatında? Toplumlara da nefes alışkanlıklarına göre sınıflandırmak mümkün mü?

Hem evet hem hayır. Kolektif olarak aynı tür nefes alışkanlıkları olan toplumlar var. Herhangi bir toplumda yaygın nefes alışkanlıkları olabiliyor ancak bir genelleme yapmak çok mümkün değil. Dünyada yaşayan insan sayısı kadar farklı ve değişik nefes alışkanlıkları var.

Nasıl doğru nefes alabiliriz? Yaşamı değiştiren bu yöntem nasıl uygulanıyor?

DOĞAL NEFES bir yöntem değildir. Tam tersi tüm yöntemlerin, tekniklerin ve doğal olmayan her şeyin son bulmasıdır. Aslında biz hepimiz hücre hafızamızda doğal nefesle ilgili bilgiler taşıyoruz. Çünkü doğal nefes bir teknik, metot değil; tam tersine OLMASI GEREKEN. Nefesimizi açmak için özel yöntemlere ihtiyaç duyuyor olmamızın tek nedeni, yaşadığımız yüzyılda limitleyici nefes alışkanlıklarının çok fazla olması. Bugün Türk toplumunun %90'ının limitleyici nefes alışkanlıkları var.

Yani toplumumuzun %90'ı alması gereken nefesin sadece %30'unu alıyor. Bu nedenle de sağlık, mutluluk, huzur veya bolluk seviyemizin de %30'unu tecrübe ediyoruz. Nefes açıldığında yaşamımızın tamamının değişiyor, açılıyor ve rahatlıyor olması bu yüzden. Nefesi açmak içinse ne kadar kuvvetli bir nefes alışkanlığınız varsa (yaşamınızda ne kadar çok sıkıntı varsa), o kadar uzman bir kişiyle çalışmak gerekiyor. Şu an bulunduğumuz noktada nefesin kendiliğinden veya tek bir metotla açılması mümkün görünmüyor. Ancak bir uzman eşliğinden yapılabilir.

Doğru nefes alışkanlığı, aynı zamanda bir yaşam tarzını da beraberinde getiriyor mu? Örneğin; TAM, ÖZGÜR, BOLLUK İÇİNDE, SAĞLIKLI bir birey olmayı... Veya raw food (çiğ ve canlı beslenme) tarzı beslenme eğilimini?

Tabii ki... Doğal nefes insanı doğal ve olması gereken duruma, optimum sağlık seviyesine getiriyor ve bu seviyede kalabilmemiz için gereken farkındalık ve duyarlılığa sahip olmamızı sağlıyor. Limitleyici nefes alışkanlıkları ortadan kalktığında limitleyici nefes alışkanlıkları da ortadan kalkıyor.

“Nefes uzmanlığı”na ve “yaşam koçluğu”na uzanan hayat yolculuğunuzda hangi basamakları geride bıraktınız? Bu bilgiye ve bilince varmak için hangi yollardan geçtiniz?

Çocukluğumdan beri insana, duygu ve düşüncelere, kısacası “iç dünyama”a meraklıyım. Küçük yaşlardan beri, şimdi adının meditasyon olduğunu öğrendiğim; yalnız kalmak, içime dönmek ve iç dünyamda gezintiye çıkmak için vakit ayırırdım... Mimarlık eğitimi aldığım yıllarda metafizik, yaşam ve spiritüel konularla daha da yakından ilgilenmeye başladım. Kendi kendime araştırmalar yapıyor, kitaplar okuyor, kurslara katılıyordum. Amatörce başladığım tüm bu çalışmalar yoga ve meditasyon eğitmeni olduktan kısa bir süre sonra profesyonel olarak hayatıma girdi. Kendimi bir anda yüzlerce kişiye yoga, meditasyon ve yaşam konusunda eğitimler verirken buldum. Birkaç farklı yaşam koçluğu okulunu bitirdikten sonra bende bu konuda özel bir yetenek olduğunu düşünen kişiler ve eğitmenlerim sayesinde “dönüştürücü yaşam koçluğu” yapmaya başladım. Son 7 sene içerisinde özel seans, grup çalışmaları ve özel organizasyonlarda on binlerce kişi ile çalıştım. Çalıştığım herkes ile (tabii birlikte en az 6-7 seans yaptığım kişileri kastediyorum; bir saatlik konuşma veya sempozyumuma katılanları değil) kesin sonuçlar alıyor olmak, benim bu işi ne kadar iyi yaptığıma ve gerçekten özel bir yeteneğim olduğuna

Doğal olmayan nefes alışkanlıkları, doğal olmayan yaşam koşullarını ve durumları da beraberinde getiriyor. Örneğin öfke, sinir, sıkıntı, korku vs. doğal duygular değil. Bir kişi bu duyguları hissedebilmek için nefesini tutmak ve epey enerji harcamak zorunda. Oysa nefesi açık olan ve doğal nefes alan kişiler, tıpkı hepimizin çocukluğunda olduğu gibi sıkıntı, stres, huzursuzluk gibi duyguları isteseler de hissedemezler.

inanmamı sağladı. Bana şu anda "Tam olarak ne yapıyorsun?" diye sorsanız, size "Bu hayata ne yapmaya geldiysem onu yapıyorum" derim. Ne yaptığımı neredeyse bilemeyecek kadar doğal bir şey benim için birine koçluk yapmak... Bunu zaten içgüdüsel olarak her an, her saniye yapıyorum. Ve bu kadar doğal ve içgüdüsel yaptığım bir şeyin benim işim haline dönüşmesi ayrı bir keyif unsuru... İşimi o kadar çok seviyorum ki...

Dönüşüm sonsuz bir yolculuk... Şimdi bu yolculuğun neresindesiniz?

Cevaplayamayacağım bir soru sordunuz bana! Dönüşüm, benim adım... Onun neresinde miyim? Başında, sonunda, içinde, dışında, her yerinde! Ben yoksam dönüşüm de yok!

Transformatif Nefes Tekniği sonrasında siz de bir dönüşüm yaşıyorsunuz... Ve bunun adı: NFS. NFS'nin farkı ve felsefesi nedir?

Dönüşüm benim için o kadar doğal bir durum ki, sanki benim adım "dönüşüm". Siz son döneme denk geldiniz Transformatif Nefes'ten NFS'ye geçişimi biliyorsunuz. Oysa ben bunu hep yapıyorum. Mimarlıktan televizyonculuğa, oradan reklamcılığa ve sonra yoga eğitmenliği, organizasyon şirketi... Yoga Festivalleri ve sonrasında Yoga Dergisi... Yüzlerce farklı metot, yüzlerce farklı sistem... Transformatif Nefes de onlardan biriydi. Çok başarılı, etkili ve şu ana kadar deneyimlediğim tüm sistemlerden daha çabuk bir dönüşüm aracı. Her şey gibi "tek başına" yeterli değil ama. Tüm dönüşüm metotları gibi o da dönüşüme açık. Yıllardır uyguladığım ve dünyadaki en başarılı 5 eğitmen arasında sayıldığım bu metodun içerisinde de gelişmesi gereken yerler vardı. Özellikle teknik ve organizasyon anlamında... Ben mükemmeliyetçi bir insanım. Yaşamım içerisinde herhangi bir şey mükemmel diyebileceğim noktada değilse geliştirmek için elimden geleni yapıyorum. Transformatif Nefes de gelişmesi gereken ve daha iyi olabilecek bir sistemdi. Onu geliştirdik, çoğunlukla gereksiz gördüğümüz bölümleri çıkarttık, yerine 21. yüzyıl insanına daha uygun metotlar koyduk. Böylelikle çok başarılı, %100 sonuç veren etkili bir sistem ortaya çıktı. NFS Master Academy. Aldığımız sonuçlara ben bile inanmıyorum! Ekibimle birlikte insanların hayatlarında mucize üstüne mucize yaratıyoruz ve bu harika bir duygu, müthiş bir tatmin!

Şu an gündeminizde art arda çıkacak kitaplarınız var... Biraz içeriklerinden bahsedermisiniz?

İlk kitabım "Ayağımdaki Parmaklar", bir sanat kitabıydı. İçinde benim çok özel fotoğraflarım ve yine çok özel şiirlerimin olduğu için satışa sunmadım. Çünkü kendimi, hem iç hem dış dünyamı bu kadar büyük bir açıklıkla ortaya koyduğum bir şeyin "satılık" olması bana doğru gelmedi. İkinci kitabım "Yansımalar". Nefesimizin ve düşünce sistemimizin yaşamımızdaki etkisi, yaşam ve yansımaları ile ilgili... Haziran ayında iki kitabım art arda çıktı. Biri canlı gıdalarla beslenme ile ilgili... Ben uzun zamandır canlı gıdalarla besleniyordum, pişmiş bir şey hemen hemen hiç yemiyordum ve bu konuda eğitimler veriyordum. Arınma programlarımda da bu şekilde

beslenme uyguluyoruz. Şimdi tüm bu tarifleri ve bilgileri topladığım bir kitap hazırladım. İlgilenen çok kişi olacağına eminim! İkinci yeni kitabım "Spiritüella" ise, şeker, komik, bir o kadar da öğretici bir roman niteliğinde. Kitabın ana kahramanı Spiritüella, koşulsuz sevgi ve koşulsuz bir bakış açısı ile günümüz koşullarına doğmuş özgür bir ruh. Eminim onun yaşadığı tecrübeler, başından geçen olaylar okuyuculara "koşulsuz sevgi" ve "yaşam gerçeği" ile ilgili çok şey öğretecek. Eğlenirken öğreneceğiniz ve hatta sizi bulduğunuz nokta ne olursa olsun "uyanış"a geçirecek bir kitap. Okuyan çoğu kişi bu kitabın yeryüzüne bir "depem" etkisi yapacağını söylüyor. Heyecanla bekliyoruz. Sırada Eylül ayında iki kitap daha var; sürpriz!..

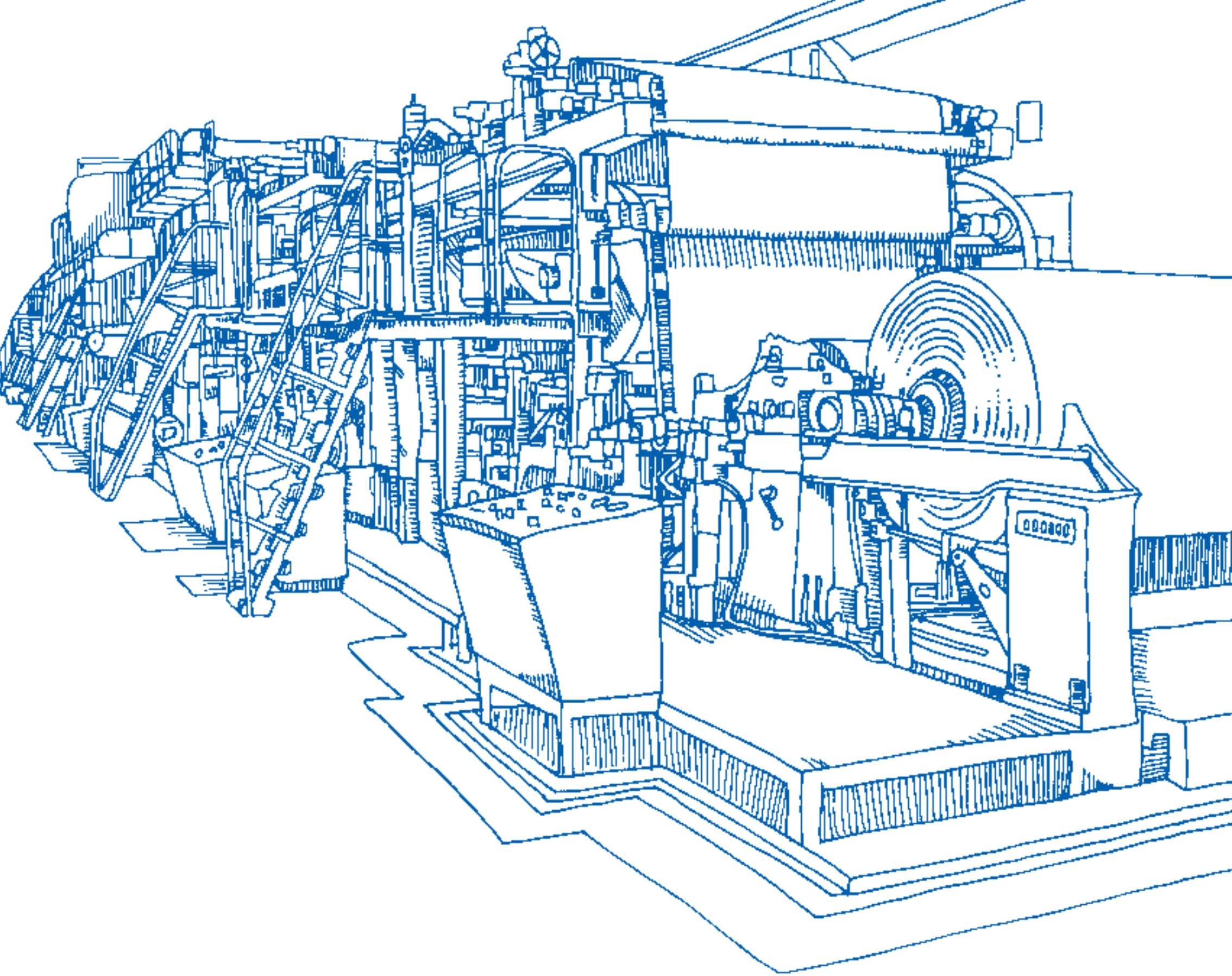

Müze Değil Mucize

Doğançay Müzesi
Doğançay Museum

Balo Sokak No:42
34435 Beyoğlu/İstanbul/Turkey
Tel: +90 212 244 77 70/71 -244 74 19 - 251 74 94
Faks: + 90 212 244 74 18
E-mail: info@dogancaymuseum.org
www.dogancaymuseum.org

Geleceği önemsiyoruz

Drupa 2008 Salon 07 Stand 71A42'deyiz

www.kartonsan.com.tr

 Kartonsan